

Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Deneyimlediği Sosyal Gerilim Gerçekliğinin Nedenlerine Yönelik Nitel Bir İnceleme

A Qualitative Examination of the Reasons for the Reality of Social Tension Experienced by Syrians Under Temporary Protection

Aykut Çalışkan¹ , Gazanfer Kaya¹

¹(Doç.Dr.), Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir, Türkiye

ÖZ

Toplumsal sorunlardan biri olarak kabul edilen sosyal gerilim olgusu, var olduğu toplumsal gerçeklikten etkilendiği gibi sonuçları itibarıyla de sosyal uyumu belirlemektedir. Bu çalışmada, Türkiye kentlerindeki sosyal gerilim ve çatışmaların sosyolojik bağlamından yola çıkılarak, kentlerdeki yeni gerilim ve çatışmaların tarafı olduğu iddia edilen geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler araştırılmıştır. Alan yazındaki göç, suç ve güvenlik arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmaların dışında söz konusu çalışma sosyal gerilim olgusunun uluslararası göçmenler tarafından nasıl deneyimlendiğine odaklanmaktadır. Böylece toplumda özne olarak uluslararası göçmenlerin, özelde ise Suriyelilerin içinde buldukları çevreye ilişkin gözlem ve yaşantılarıyla sosyal gerilimi deneyimleme süreçleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Kentlerdeki sosyal gerilim bağlamında Suriyelilerin sosyal gerilim deneyimlerini belirleyen özelliklerinin tespit edilmesi amacıyla epistemolojik açıdan hermonetik bir anlayışla veri toplama süreci inşa edilmiştir. Araştırmanın amacı Suriyeliler tarafından deneyimlenen sosyal gerilim olgusuna dair dinamiklerin anlaşılmasıdır. Çalışma, nitel araştırma yöntemi üzerine kurgulanmış, Suriyeliler ile görüşmeler yapılmıştır. Sosyal gerilim içeren olayların deneyimlenmesinde mekânı inşa eden çevresel, ekonomik ve toplumsal temaların rol oynadığı, ancak bu etkenlerin yapısal görünüme kavuşmuş söylemler üzerinden sosyal gerilim olgusunu etkilediği anlaşılmıştır.

ABSTRACT

The phenomenon of social tension is a social problem that is affected by the social reality in which one exists and at the same time shapes social cohesion in terms of its results. This study addresses Syrians under temporary protection in Türkiye who are alleged to be parties to new tensions and conflicts in Turkish cities based on the sociology of social tensions and conflicts. In addition to studies on the relationships between migration and crime in the literature, this study focuses on how international immigrants experience the phenomenon of social tension. In this context, the study attempts to understand how social tension is experienced through the observations and experiences of international immigrants as a subject in society (i.e., Syrians) regarding the environment in which they live. The study aims to understand the characteristics that determine Syrians' experiences with social tension. The data collection process has been constructed using an epistemological hermeneutic approach. The research also aims to understand the causes behind the social tension Syrians experience. The study is conducted using the qualitative research method and interviews Syrians under temporary protection status. The environmental, economic, and social themes that build the space are understood to play a role in the experience of social tension, and these factors have been determined to affect social tension through discourses with a structural appearance.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası göçmen, Suriyeliler, Sosyal uyum, Sosyal gerilim, Türkiye

Keywords: International immigrants, Syrians, Social cohesion, Social tension, Türkiye

Sorumlu Yazar: Aykut ÇALIŞKAN E-posta: aykut629aykut@hotmail.com

Başvuru: 20.06.2023 • **Revizyon talebi:** 13.09.2023 • **Son revizyon teslimi:** 27.09.2023 • **Kabul:** 02.10.2023 • **Online Yayın:** 23.10.2023

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

EXTENDED ABSTRACT

Decades may need to pass before immigrants are accepted by and integrate with the society they have entered. During these decades, urban tensions and conflicts are experienced between the local population and immigrants to varying degrees and for various reasons, thus affecting social cohesion. In addition, refugee and immigrant policy is one of the most discussed issues in countries' politics. The phenomenon of migration comes to the fore as part of the steps toward securitization and takes on a discourse that includes not only public policies but also society and individuals. The question of how this interaction affects social tension stands out as an important problem. When examining the historical contexts of migration in Türkiye, it is understood to have been a geographical reality in every period, and this provides an important perspective toward illuminating the problematic.

The main purpose of this research involves a sociological analysis of how Syrians who have been living in Türkiye for over ten years have experienced social tension in the cities where they have settled. The study's field research was conducted in some districts and neighborhoods of İzmir and Ankara that have come to the fore through the tensions and conflicts between Syrians and the local population. In addition, Syrians are clustered in repressed inner-city areas and the low-income districts of both big cities. In this context, the study aims to investigate how Syrians experience tense events with the local community in the urban spaces where they live. However, important ideas have been obtained in terms of understanding and overcoming the obstacles in front of the experiences they undergo.

In this context, two separate field studies have been planned on the subject. The first attempts to understand the reason for the violent judicial incidents that took place in the Altındağ district of Ankara. The study has been conducted through interviews in the Konak district of Izmir alongside the data obtained from there. Thus, the main problem statement of the research involves using scientific criteria to understanding the causes of social tension and conflict that are experienced by Syrians. The study is based on qualitative research methods and interviews 14 Syrians. Ethics committee approval has also been obtained for the research with the decision numbered 16 of Dokuz Eylül University Social and Humanities Research and Publication Ethics Board on 01.03.2022.

As a result of the research and its sociological examination of social tension, the themes related to economic, environmental, and social reasons are understood to be important in both research regions. The results obtained in the province of İzmir, where the last steps of the research occurred are presented in Table 1. In this context, the research focuses on how Syrians experience

Table 1. Themes and Categories Identified in Izmir in the Framework of Syrians' Views on Experiencing Social Tension

Question #	Themes	Categories
1	Environmental Causes	<ul style="list-style-type: none"> • Failure to Solve Permanent Problems in the Settlement • Presence of Tensions in the Social Environment between the Immigrant and Resident Populations
2	Economic Causes	<ul style="list-style-type: none"> • Economic Problems • Income Status • Economic Insecurity
3	Social Causes	<ul style="list-style-type: none"> • Communication Problems with Residents • Social Responses Experienced among Youngs • Circulation of Untrue Information and News • Discourses on Aid to Immigrants

social tension using their observations and experiences regarding the environment in which they live; the study conceptualizes the dynamics that affect social tension multi-dimensionally. Both field studies in Ankara and İzmir provinces have concluded the sociocultural characteristics regarding Syrians' choice of settlement, their concentration in disadvantaged areas, and the emergence of behaviors not accepted by society (e.g., social tension and conflict) are seen to occur in these settlements. Therefore, the social relations the Syrians have established in the settlement not only appear as a part of this whole but also affect the structural factors according to the degree of the social interaction. These also influence the reality of social tension.

However, structural discourses expressed through language in terms of structure also cause social tension. This situation stigmatizes and marginalizes individuals through thoughts and expressions. In this respect, a previously conducted study had determined demographic indicators such as gender, age, education level, and economic development to affect social inclusion through macro indicators (Narlı & Özaşçılar, 2020, p. 319). The current study understood that the discourses containing social tension were reflected in the Syrians' expressions and that the problems that emerged regarding the micro-structural indicators affected the communication process. Therefore, the determination has been made that the barriers in the communication process cannot be considered separately from the micro-structural indicators.

In this respect, the findings obtained as a result of the research show that social problems exist in the spatial domain. In addition, the discourses expressed through language in terms of structure deepen these themes. While this situation is reflected in thoughts, approaching immigrants without stigmatizing, or marginalizing them is important in terms of resolving the problems.

Giriş

Toplumsal açıdan yaşanan gelişmeler aracılığıyla şekillenen göç olgusu, kurumsal bir yapıya dönüşmesinin yanında sosyal algılar üzerine inşa edilen toplumsal bir gerçekliktir. Göç sürecine karar verilmesinde, bireyin beklentileri/talepleri belirleyici olmaktadır. Özellikle göçmenler güvenli alanlara doğru sosyal hareketlilik içerisindedirler. Bireylerin sosyal konumunu inşa eden göç etme deneyimi; sadece göç edilen ülkede yaşayan yerleşik nüfusu değil, aynı zamanda göçe maruz kalan göçmen bireyleri de çift yönlü bir deneyimin sonucu olarak etkilemektedir. Bu deneyimle birlikte toplumda yaşanan sosyal, kültürel, politik ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak göçmenler yeni sosyal sorunların kaynağı olarak kabul edilmektedir. Göçmenlerin toplumdaki varlığı, sosyal gerilim ve dolayısıyla sosyal uyum ile ilgili tartışmaları öne çıkarmaktadır.

Göçmenlerin içine girdikleri toplum tarafından kabul edilmesi ve de toplumla uyum sağlama süreci, onlarca yıl sürebilen bir durum gösterebilir. Bu onlarca yıllık sürede, yerli nüfus ve göçmenler arasında değişik boyutlarda ve çeşitli nedenlerle gerilimler ve çatışmalar yaşanmakta ve bütün bunlar sosyal uyum sürecini etkilemektedir. Ayrıca göçmen politikası da ülkelerin siyasetinin (özellikle seçim sürecinde) en fazla tartışılan konularının başında gelmektedir. Öyle ki göç olgusu güvenlikleştirme adımlarının bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Göçe bağlı şekillenen etkileşimin sosyal gerilimi nasıl etkilendiği sorusu, önemli bir sorunsal olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye’de göçün tarihsel bağlamları incelendiğinde, göçün her dönemde coğrafi/toplumsal bir gerçeklik taşıdığını, hatta 100 yıllık Cumhuriyet döneminin göçlerle dolu olduğunu belirtmek gerekir. Bu çalışmada Türkiye kentlerindeki sosyal gerilim ve çatışmaların sosyolojisi ve kentlerdeki yeni sosyal gerilimin tarafı olduğu değerlendirilen Suriyeliler üzerinde durulmuş olup, Suriyelilerin sosyal gerilim içeren olaylara ilişkin tanıklığı ya da deneyimleri üzerinden genişletilen araştırma sorunsalı esas alınarak, Suriyelilerin kümelenedikleri yerleşim yerleri üzerinden araştırma sorunsalı tartışılmıştır. Çalışmada kentlerde gerçekleşen toplumsal gerilimlerin sosyolojik bağlamından yola çıkarak, göç olgusunun sosyal gerilim üzerindeki etkisi incelenmiştir. Söz konusu inceleme sonrası Suriyeliler üzerinden genişletilen saha araştırmasının bulguları tartışılmıştır. Böylelikle kentsel gerilimi etkileyen tematik boyutlarının tespit edilmesinin planlandığı bu çalışmada karşılaştırmalı bir araştırma planı tasarlanarak mekânsal gerçekliğin izi sürülmüştür.

Çalışmada kentlerde gerçekleşen sosyal gerilimlerin ve çatışmaların yakın tarihi resmedildikten sonra Suriyelilere yönelik yerleşik nüfusla aralarındaki toplumsal ilişkinin geçmişi incelenmiştir. Ayrıca sosyal gerilim gerçekliğine yönelik alan yazında öne çıkan tespitler aktarıldıktan sonra araştırma sorunsalı olarak ifade ettiğimiz sosyal gerilim olgusuna dair dinamiklerin anlaşılabilmesi için saha araştırması bulguları tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Kentlerde Gerçekleşen Sosyal Gerilimler

İmparatorluklar geçmişine (bakiyesine) sahip olup, yüz yıl önce modern bir ulus devlete dönüşen Türkiye için, göç gerçekliği yeni bir olgu değildir. 18. ve 19. yüzyıllarda başta Kafkaslar ve Balkanlardan yoğunluklu olmak üzere Anadolu’ya yönelen göçler, nüfus yapısını şekillendirmiştir ve bu nüfus yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’ne de aktarılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonraki yıllarda gerçekleşen mübadele göçü dışında, 20 yüzyılın ikinci yarısında yoğunlaşan iç göçler ve de dış göçler deneyimlenmiştir. Yaşanan göçler, birtakım gerilimlerin yaşanmasını da beraberinde getirmiştir. Türkiye’nin yakın göç tarihi bağlamında bu gerilimlerin incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Nitekim ağırlıklı olarak iç göçe bağlı hızlı kentleşmenin yaşandığı 1960-1980 döneminde kentin hazine arazilerinde gecekondu mahalleleri oluşturanların, merkezi ve yerel idare ile olan yıkım gerginlikleri ve çatışmaları çokça yaşanmıştır. Bu bağlamda Aslan’ın (2008, s. 87) dönemdeki kentsel gerilimi yansıtan İstanbul Ümraniye’deki 1 Mayıs Mahallesi çalışması dikkat çekicidir. 1970’lerin ikinci yarısında son derece politize olan toplumsal yapıda, kentlerdeki mahallelerin Yürekli’nin de (2016, s. 50) çalışmasında yer verdiği üzere “kurtarılmış bölge” veya “Küçük Moskova” gibi isimlerle de nitelendirildiğini belirtmek gerekir. Böylece dönemdeki toplumsal/siyasal gerilimlerin binlerce insanın ölümüne yol açan kentsel gerilim ve çatışmalara (özellikle Maraş, Çorum gibi kentlerde mezhep üzerinden yaratılan çatışmalara) dönüşebildiği bir süreç deneyimlenmiştir.

Keleş ve Ünsal’ın *Kent ve Siyasal Şiddet* çalışmasına göre 1975’te 37, 1976’da 108, 1977’de 319, 1978’de 1095, 1979’da 1362 ve 1980’de 1278 kişi bu süreçte hayatını kaybetmiştir (Keleş ve Ünsal, 1982, s. 35). Dolayısıyla söz konusu dönemde yoğun göç almaya devam eden kentler, politize olan toplumsal ortamla birlikte, kentsel gerilim ve çatışmalarla yüklü hâle gelmiştir. Yine Türkiye kırsalında neoliberal ekonomik politikalara bağlı olarak tarım ve hayvancılığa dayalı geçimlik aile ekonomilerinin zayıflamasıyla, 1980’den 2000’li yıllara doğru iç göç dalgası hızlanmıştır. Ayrıca 1980’lerin sonunda Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç akını ve de 1990’larda Balkanlar’daki çatışma ortamından kaynaklı göçler gerçekleşmiştir. Bu göçmenler de ağırlıklı olarak Türkiye’nin büyük kentlerine yerleşmişlerdir. 1990’lı yıllarda Türkiye’nin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde tırmanan terör

olayları da kırsalda yaşayan yüz binlerce insanı, zorunlu göç gerçekliğiyle karşı karşıya bırakmıştır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün saptamasına göre söz konusu süreçte güvenlik gerekçesiyle göç etmek zorunda kalanların sayısı 953.680 ile 1.201.200 kişi arasındadır (2006, s. 61).

Türkiye'de yaşanan iç ve dış göçlerle, büyük kentler farklı bölgesel, inançsal ve etnik özelliklere sahip insanların kümelendikleri heterojen bir nüfusa sahip olmuştur. Böylece aynı veya yakın mekânda yaşayan göçmen gruplar, zaman zaman kentsel gerilimlerin öznelere oluşturmuşlardır. Bu bağlamda İstanbul'un Pendik ilçesindeki 1995-1996 yılları arasında yürüttüğü saha çalışmasında Erder (2002, s. 26), Sünniler ve Aleviler ile Boşnaklar ve Kürtler arasındaki kentsel gerilimlere işaret etmiştir. Bu gerilimleri besleyen bir durum da kentsel yoksulluk gösterilmiştir. Nitekim Türkiye'de yoğunluklu olarak iç göçlere bağlı olarak büyük kentlerinin çeperleri ve kent içi çöküntü semtleri yoksulların yerleşim mekânı haline gelmiştir. Erder'e göre kentsel alanlarda yaşayanlar bakımından gerek iş alanları ve gerekse konut alanlarının niteliği ve bu alanlara ulaşabilmedeki eşitsizlikler birçok konuda çatışma ve çelişkinin kaynağıdır (Erder, 2002, s. 26). Ayrıca kentsel alanların çöküntü mekânlarında uyuşturucu, fuhuş gibi yasa dışı faaliyetlerin yaşanması, başka bir kentsel gerilim, suç ve çatışmanın kaynağını oluşturmuş ve bu semtler zaman zaman da medyaya yansıyan güvenlik birimlerinin operasyonlarına sahne olmuştur.

Gölbaşı'nın saptamasına göre belirli kentsel bölgelerin bir damgalama sürecine maruz kalmalarının bir göstergesi de buralarda yaşayanların polisin daha fazla gözetim ve denetimi altında bulunmalarındadır (Gölbaşı, 2008, s. 90). Crivellari ve Ristea'nın saptamasına göre toplumsal normların ihlal edilmesine sebep olan suç faaliyetleri; sosyal ve coğrafi koşullara bağlı olarak farklı biçim veya algı durumlarında ortaya çıkmaktadır (Crivellari ve Ristea, 2021, s. 2). Suçun gerçekleşmesinde çevresel ortamın elverişliliği ve sosyo-ekonomik çekişmenin de önemli bir etkisi bulunmaktadır (Grubestic ve Mack, 2008, s. 285-286). Bu bağlamda söz konusu kentsel çöküntü bölgelerinde yaşanan bu gelişmeler, bazı semtlerin, suç ve çatışmalarla damgalanmasına yol açabilmektedir. Son on yılda ülke gündeminde olan kent içi çöküntü ve eski gecekondu bölgelerinde planlanan ve uygulamaya konulmaya başlanan kentsel dönüşümlerden kaynaklı ihtilaflar da var olan kentsel gerilim ve çatışmaların düzeyini yükseltmektedir. Ayrıca kentsel dönüşüm çerçevesinde yıkımların gerçekleştiği semtlerdeki metruk binalar da madde bağımlılığı ve uyuşturucu gibi suç faillerinin yöneleceği yerlere dönüşebilme tehlikesi taşımaktadır.

Akalın (2016, s. 20) çalışmasında, Ankara İlinin Altındağ İlçesinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinin bölgedeki suç oranlarını ne şekilde etkilediğini, suç istatistikleri ve veri analizi yöntemi kullanılarak ortaya koymaya çalışmıştır. Altındağ'a ilişkin elde edilen veriler bölgedeki suç ve suçluluğun dramatik düzeyde azalmadığını, hatta bazı suçlarda artışlar olduğunu göstermiştir. Altındağ'daki suç oranlarının yüksek olmasının sebeplerinden ilki, mekânın suçun işlenmesine elverişli sosyal ve fiziksel özellikleri bir arada barındırması ve sosyal destekten yoksun ailelerin yoğun olarak bölgede yaşamadığıdır. Söz konusu bölgede, suça neden olan başlıca fiziksel özellikler arasında ise; terk edilmiş bina ve alanların varlığı, gözetimden uzaklık, yetersiz aydınlatma, suçun merkezi olarak bilinen bir yer hâline gelmesi, formel (polis, kamera, devriye gözetimleri) ve enformel (komşular, mekânın devamlı kullanıcıları, işyeri sahipleri) denetim sistemlerinden yoksunluk, atıl durumda kalan metruk alanlar, kentsel fonksiyonel uyumsuzluklar ve alandaki kör noktalar geldiği aktarılmıştır (Akalın, 2016, s. 29). Aksoy ve Güzey Kocataş'ın (2017, s. 275) araştırmasına göre de Altındağ İlçesi'ndeki kentsel dönüşüm sonrasında suçlu nüfusun bir kesimi başka yerlere göç ederken, bir kısmı suç oranlarını devam ettirmiştir. Yapılan görüşmelerde dönüşüm sonrası güvenlik sorunlarının varlığını sürdürdüğü vurgulanmıştır. Yukarıda da özetlenmeye çalışıldığı gibi Türkiye kentlerinin toplumsal tarihi, kentsel gerilimlerle yüklü bir sosyolojiye sahipken; son on yılda sayıları artan uluslararası göçmenler ve de Suriyeliler, kentlerin yeni bir gerçekliği ve gerilim noktasını oluşturmuştur. Bu çalışmada Türkiye'deki uluslararası göçmenler¹ içinde en büyük grubu oluşturan ve hukuki tanımıyla geçici koruma kapsamında yer alan Suriyelilere odaklanılmıştır.

Kentsel Gerilim Bağlamında Suriyeli Göçmenler

Suriyeliler, ülkelerinde yaşanan gerilim ve iç çatışmaların tehdit ettiği can güvenliklerini korumak için önce çevre ülkelere, sonra da pek çok ülkeye ve kıtaya sığınmışlardır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Suriyelilerin göçünü, "yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası" olarak nitelendirmiştir (Erdoğan, 2015, s. 317). Suriyeliler ilk olarak 2011 yılı Nisan ayında 252 kişilik bir grupla Türkiye'ye giriş yapmış (Dilek, 2018, s. 62), bu durum sonraki yıllarda kitlesel bir göç dalgasına dönüşmüş ve bugün Türkiye'de resmi istatistiklere göre yaklaşık olarak 3,5 milyon Suriyeli yaşamaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), 2023). Türkiye aldığı bu göçle, dünyada en fazla uluslararası göçmen barındıran ülke konumuna gelmiştir. Nitekim Kamu Denetçiliği Kurumu'nun 2018 tarihli beş yıl önce yayınlanmış raporunda "Türkiye'deki Suriyeliler Özel Raporu" şu saptamada bulunmuştur: "Hem sınır bölgelerinden devam edebilecek muhtemel geçişler hem de yeni doğumlar sonucu doğal nüfus artışı bu konuda etkili olacaktır. Sayının artışında bir başka konu da ileride yaşanacak olan aile birleştirmeleridir. Bu çerçevede on yıl sonra Türkiye'de 4-5 milyonu aşkın bir Suriyeli nüfus olması ihtimali yüksek görünmektedir" (2018, s. 196).

¹ Uluslararası göçmen tanımı ile bir ülkeden başka bir ülkeye gerçekleştirilen nüfus hareketi ifade edilmiştir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), uluslararası göçü şu şekilde tanımlamıştır: Kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılma eylemidir. Bu göç eyleminde uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur (IOM, 2013, s. 88).

Suriyeliler ağırlıklı olarak Türkiye'nin sınıra yakın kentlerine ve de büyük kentlerine yerleşmişlerdir. Suriyelilerin varlığı kentlerdeki ekonomik, sosyal, demografik ve kültürel yapı üzerinde birtakım değişimlerin yaşanmasını getirmiştir. Yukarıda da vurgulandığı üzere yerleşilen Türkiye'nin kentleri gerek tarihsel, toplumsal ve politik süreçlerinin getirdiği dinamiklerin etkisiyle, gerekse de kent içi çöküntü mekânlarındaki sorunlar ve de kentsel dönüşümün yarattığı ihtilaflarla gerilimler ve çatışmalar barındırmıştır. Dolayısıyla kentlerdeki yerli nüfusun kendi içinde yaşadığı gerilimlere, yerli nüfus ve Suriyeliler arasındaki gerilimler de eklenmiştir.

Erdoğan'a (2020, s. 115) göre bir toplumun toplumsal sorunlarla mücadelesinin en önemli engeli, kendi içinde yaşadığı toplumsal kırılmalıklar ve çatışmalarıdır. Eğer bir toplum kendi içinde gerilimli ve kırılmalı bir yapıya sahip ve buna bağlı bir nefret söylemine varan bir sertliğe sahip ise, sonradan gelenlere yönelik tavır daha da sorunlu olmaktadır. Yani birbirini sevmeyen, birbirinden nefret edenlerin yaşadığı bir toplumsal yapı içinde "sonradan gelenlere" yönelik nefret söyleminin daha güçlü biçimde var olması şaşırtıcı olmayacağı ifade edilmiştir (Erdoğan, 2020, s. 215). Bu bağlamda Kentel'in "Türkiye'de Bir Arada Yaşarız Araştırması" (2022, s. 127) dikkat çekicidir. Bu araştırmanın nitel bulgularında birçok katılımcı içinde yaşanan dönemde, şimdiye kadar "hiç olmadığı kadar kutuplaşıldığını" belirtmiştir. Nicel çalışmada da bu yönde bir sorgulama yapılmıştır. Toplumun bir arada yaşamaya dair algıları incelenirken, anket uygulanan kişilerin "Toplumumuzda var olan sorunlara sebep olan gruplara karşı tahammülüm yok" ifadesine dair tutumları ele alınmıştır. Araştırmanın bulguları toplumun yüzde 66'sının toplum genelinde "var olan sorunlara sebep olan gruplara" karşı tahammülünün olmadığını göstermiştir (Kentel, 2022, s. 127). Kentel'in bu çalışmada vurguladığı "ötekileştirilenler arasında en çok öne çıkanlar Suriyeliler oldu" (2022, s. 87) şeklindeki saptaması ise Suriyeliler ile yerli nüfus arasında yaşanan gerginliklerin bir sonucu olarak çatışma ve kavgalar üzerinden kamuoyunun gündemine yansımıştır. Konda'nın "Türkiye'de Kutuplaşma Ocak 2019" araştırmasına göre Türkiye'de değerler üzerinden şekillenen bir toplumsal kutuplaşmanın varlığına işaret edilmiştir. Bir tarafta henüz oluşma aşamasında olan daha eğitilmiş, orta ve üst sınıf, daha genç, laik, metropollü ve modern hayat tarzına sahip olanların değerleri, diğer tarafta ise eğitim seviyesi daha düşük, alt ve orta sınıf, dindar, kır/kasaba/küçük şehir kökenli ve geleneksel hayat tarzına sahip olanların savunduğu değerler belirtilmiştir (2019, s. 5).

Suriyelilere karşı olumsuz tavrın altında, Suriyelilerin bulunduğu kentlerdeki yerli nüfusun ekonomik kaygıları dışı vurmaktadır. Bir diğer deyişle Suriyeliler kira fiyatlarını artırdılar, işimizi elimizden aldılar ve de devlet bütün imkânları Suriyelilere veriyor gibi doğru bilinen yanlışlar, Suriyelilere karşı toplumsal mesafeyi artırmaktadır (Kahraman ve Nizam, 2016, s. 820; Kaypak ve Bimay, 2016, s. 97; Kentel, 2022, s. 87; Karaman, 2022, s. 19). Yine Konda'nın "Türkiye'de Kutuplaşma Ocak 2019" araştırmasına göre yerli nüfusun yüzde 76'sı Suriyeliler nedeniyle kentlerin daha güvensiz olduğunu düşünürken, yüzde 78 ise Suriyelilerin Türkiye ekonomisine zarar verdiğini düşündüğü belirtilmiştir (Konda, 2019, s. 15). Bunun yanı sıra toplumsal açıdan öne çıkan söylemlerin sosyolojik bağlamını uluslararası düzlemde araştırmanın önemine değinerek tarihsel süreçte yaşanan olaylar üzerinden yapılan değerlendirmeleri de dikkate almak önem taşımaktadır. Çünkü böyle bir yaklaşım göçmen karşıtlığı üzerinden ifade edilen söylemlerin toplumsal ve kültürel nedenlerini anlamak ve araştırabilmek açısından da önemli bilgiler sağlamaktadır.

Göçmen topluluklarına karşı olumsuz tepkilerin ortaya çıkmasında toplumsal koşullar ve yaşanan olaylar bir katalizör görevi görebilmektedir. Buna ilişkin alan yazında somut olarak vurgulanan örnekler arasında New York'taki 11 Eylül 2001 saldırıları gösterilebilir. Bu saldırı sonrasında göçmen Müslüman toplulukları, yerleşik nüfus tarafından mağdur edilmiş ve bu duruma toplum tarafından tanık olunmuştur. Söz konusu topluluklar kanunsuzlukla ilişkilendirilerek dünya genelinde İslam karşıtı duyguların ateşlenmesi sağlanmıştır (Goodey, 2003, s. 418). 11 Eylül saldırısı ve devamında gerçekleşen Madrid, Londra ve Paris saldırıları Avrupa'nın gündemi açısından güvenlik merkezli politikaları artırmış, olaylara karışan teröristlerin saldırılar için göç yollarını kullanmış olması ve gerçekleşen saldırıların yerleşik göçmenlerin payının olduğunun ortaya çıkması ise göçmenlerin potansiyel bir tehdit olarak görülmesine neden olmuştur (Uzunçayır, 2014, s. 139). Brüksel, Paris, Berlin, Stokholm ve Londra'daki terör saldırıları ile 2015-2016 yılları arasındaki Eurostat (2017) verilerine göre her ay yaklaşık yüz bin mültecinin Avrupa Birliği topraklarına gelişi Müslüman ve göçmen karşıtlığını Avrupa'da körüklemiştir (Nowicka, 2018, s. 527).

Uzunçayır (2014, s. 110) Avrupa Konseyi (2011) raporunu kaynak göstererek göçmenlere ilişkin algının; suç oranını artırdığı, ülkeye hastalık getirdikleri, yerli halkın iş imkanlarını ellerinden aldıkları, ülkede ücretlerin düşmesine sebep oldukları, refah devletini suiistimal ettikleri, buldukları ülkede kendilerininmiş gibi davrandıkları, paralel toplum inşa ettikleri, okullardaki eğitim standartlarını düşürdükleri, kendi içlerinde kadınları dışladıkları gibi suçlamalarla tekrarlandığını aktarmıştır (2014, s. 110). Bunun yanında 11 Eylül saldırıları sonrası insan haklarına ilişkin endişeler de kriminolojik düşüncede muhafazakâr değişimin belirtisi olarak suç ve göç politikaları üzerinde de belirleyici olmuştur (Welch ve Schuster, 2005, s. 331).

Soğuk Savaş'ın bitimi sonrası birçok kavram gibi güvenlik kavramı da yeniden tanımlanmış ve kavramın sınırları geleneksel kapsamından çıkarılarak genişleme göstermiş, göç olgusu da bu tanım içerisinde bir tehdit olarak kendine yer bulmuştur (Mandacı ve Özerim, 2013, s. 106). Kitlesele göç, sınır aşan örgütlü suçlar ve terörizm gibi uluslararası güvenlik sorunları üzerinden yaşanan riskler sadece devlet diplomasisini ve devletler arası politikaları değil aynı zamanda toplumları da etkileyerek güvenlik sorunlarının toplumsal yaşamın öne çıkan başlıkları arasında yer almasını sağlamıştır.

Garland'ın (2001, s.167) özellikle suç kontrolü uygulamalarına ve söylemlerine dair eleştirel bir anlayış olarak ileri sürdüğü

kontrol kültürü kavramına da burada değinmenin önemine işaret etmenin gerekliliği bulunmaktadır. Çağdaş alanın sosyolojik bir tanımı olarak ortaya çıkan kontrol kültürü; soykütüksel bir açıklama sunmasının yanı sıra merkezi söylemlerinin ve stratejilerinin bir analizini, toplumsal işlevlerin ve öneminin bir yorumunu geliştirmektedir (Garland, 2004, s. 160-161). Ayrıca suçlu davranış gibi normatif ihlallerin toplumsal ve kültürel bağlamda açıklanması ise sosyal kontrol, (Gottfredson ve Hirschi, 1990) damgalama ve toplumsal tepki süreçlerinin (Lemert, 1979) öneminin ele alınmasıyla olası farklı bir görünüm kazanmış ve bu bakış açıları üzerinden sosyal tepki süreçlerinin anlaşılmasına yönelik kurumsal bir perspektif kazandırmıştır.

Alan yazında özellikle göç ve suç ilişkisi araştırmalarına ilişkin sonuçların negatif ve zayıf bir ilişki gösterdiği bilinmesine karşılık araştırmalardaki farklılıkların bağımlı değişkenin ölçümü, analiz birimleri, zamansal tasarım ve kurumsal bağlam gibi çalışma tasarımı özelliklerinden kaynaklı olarak göç-suç ilişkisi sonuçlarını etkilediği ifade edilmiştir (Ousey ve Kurbin, 2018, s. 63). Bu çerçevede sosyolojik bağlamda klasikler tarafından toplumsal düzensizlik (Thomas ve Znaniecki 1920; Shaw ve McKay 1931) ve kültür çatışması (Sutherland 1934; Sellin 1938) temelinde vurgulanan kuramsal çerçeve göçün suç üzerindeki etkileri konusunda çağdaş sosyolojik yaklaşımları da oldukça az etkilemiş ve yakın tarihli çalışmalar sosyal bir süreç olarak göçün toplulukları düzensizleştirdiği ve suçlu davranış gibi normatif ihlalleri artırdığına dair temel kriminolojik düşünceye de meydan okumuştur (Lee vd., 2001, s. 559). Bu bağlamda Türkiye’de Suriyeliler üzerine yapılan çalışmaların suç-asayiş-güvenlik açısından yapılan araştırmalara odaklandığı, önemli bir kısmının ise ortaya çıkması muhtemel tehditler ya da güvenlik sorunları, sosyal uyum süreçleri ile medya temsilleri üzerinden aktarılan bilgileri ele aldığı tespit edilmiştir (Yaşar, 2014, s. 64; Orhan ve Gündoğar, 2015, s. 7; Ağır ve Sezik, 2015, s. 95; Erdoğan, 2017, s. 23; Kızmaz, 2018a, s. 394; Kızmaz, 2018b, s. 564; Karasu, 2018b, s. 51; Küçükdoğan, 2020, s. 562; Arslan ve Taş, 2022, s. 1; Uslu ve Kargın, 2022, s. 403).

Şanlıurfa gibi Suriyelilerin önemli bir oranı oluşturduğu bir sınır kentinde Karasu (2018a, s. 332) şu tespitleri yapmıştır: Suriyeliler ile yerli halk arasındaki mesafe giderek açılmaktadır. İşsizlik, ücretlerde düşüş, ahlaki bozulma, artan suç oranları, kentteki kalabalık ve gürültü, başboş gezen gençler vb. birçok konuda Suriyeliler suçlanmaktadır. Suriyeliler ile Şanlıurfa’nın artık daha az güvenli bir kent olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Suç korkusunun Şanlıurfa’da yaygınlık kazanmasının temelinde Suriyelilerin farklı davranış biçimleri, artan sosyal ve ekonomik sorunlar ile iletişim eksikliği yatmaktadır (Karasu, 2018a, s. 332). Benzer şekilde Penpecioglu’nun “Küçük Halep” olarak isimlendirdiği Ankara Altındağ araştırmasında Suriyelilerin birçoğundan mahalleye ilk taşındıkları zamanlar yerli halkın kendilerine çok daha fazla yardım ettiğini ve çok daha olumlu yaklaştığını söylediklerini ifade etmiştir (2022, s. 196). Özellikle iletişim eksikliği, yanlış bilgiler sosyal dışlamaya varan bir mesafe oluşturmakta ve de Suriyeliler sıklıkla suç olaylarıyla özdeşleştirilerek, sorunlu ve gönderilmesi gereken bir göçmen grup olarak yansıtılmaktadır. Yine Penpecioglu’nun araştırmasında ulaştığı bir sonuç da yerli toplumun dışlayıcı pratiği Suriyeliler üzerinde tedirginlik yaratmasıdır (2022, s. 148). Dolayısıyla söz konusu araştırma bulgusu da göstermektedir ki, tedirginliğe dayalı “çift yönlü bir gerilim” durumu deneyimlenmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Türkiye’nin en uzun sınır komşuluğunu yaptığı Suriye’den gelen göçmenlerin bir kısmı barınma merkezlerinde yaşarken, büyük bir çoğunluğu yaşamlarını yerleşik halkla ile bir arada geçirmelerinden dolayı göç süreci iki yönlü bir deneyime ortam hazırlamıştır. Göç İdaresi Başkanlığı’nın güncel verilerine göre geçici barınma merkezi dışında yaşamlarını sürdürenlerin oranı %98,6’dır (GİB, 2023). Bu nedenle Suriyelilerin hemen hemen çoğunluğu toplumsal yaşama dahil olmuş, ekonomik ve kültürel açıdan yeni bir ülkede yaşamın zorluklarını deneyimlemek zorunda kalmışlardır.

Güncel veriler dikkate alındığında 3.351.582 (GİB, 2023, Haziran) Suriyeli geçici barınma merkezi dışında yaşamakta olup, bu rakam Türkiye nüfusunun yaklaşık olarak %4,2’sine tekabül etmektedir. Bu çerçevede Suriyelilerin coğrafi açıdan Türkiye’nin hemen her yerinde görülen hareketliliği bir dizi sosyal ve kültürel parametrelerin nasıl bir görünüm aldığı sorunsalına da gündeme getirmiştir. Ancak bu denli yüksek bir popülasyon üzerinden yaşanan kitlesel göçün göçmen karşıtlığı söylemine alet edilmesi, medya üzerinden ifade edilen söylemlerin siyasallaşması, kültürel açıdan yaşam tarzlarının farklılaşması ve ekonomik göstergeler üzerinden yaşanan olumsuz yönlü gelişmelerin göçmenlere bağlanması gibi başlıklar iki yönlü yaşanan sosyal gerilim olgusunun da araştırılmasını sosyolojik bağlamda gerekli kılmıştır.

Bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri alanlarda birbirleri üzerinden deneyimledikleri pek çok olgu gibi sosyal gerilim ve çatışma olgusu da Türkiye’de yaşayan yerleşik halk ile Suriyelilerin deneyimine ortam hazırlamış ve de bazı müessif olaylar yaşanmıştır. Bu çerçevede çalışmanın kapsamı belirlenirken Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma olgusunu nasıl deneyimlediklerini “göçmen” gözüyle anlamaya odaklanmış, epistemolojik açıdan hermonetik bir anlayışla veri toplama süreci inşa edilmiştir.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere ilişkin bu çalışmanın saha araştırmasının yapıldığı İzmir ve Ankara’nın bazı ilçe ve mahalleleri, Suriyeliler ve yerli nüfus arasında sosyal gerilimler ile Suriyelilerle sosyal çatışma yaşanan olaylar üzerinden öne çıkmıştır. Her iki büyük kentin kent içi çöküntü bölgelerinde ve dar gelirli semtlerinde Suriyeliler kümelenmişlerdir. Araştırmanın çerçevesinin belirlenmesinde ve söz konusu yerleşim yerlerinin tercih edilmesinde ise 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara ili Altındağ ilçesinde yaşanan olaylar göz önünde bulundurulmuştur (Cumhuriyet, 2022). Böyle bir temele ilişkin gerekçe ise ortaya

çıkan olumsuz olayların nedenlerine ilişkin ikincil kaynaklardan kısmi yönden elde edilen bilgiler yerine belirli bir mekânsal alan üzerinde inşa edilen deneyimin kavramsal/tematik boyutlarını bilimsel boyutları ile karşılaştırmalı bir çerçevede tespit etme ve anlama arayışıdır. Ankara'da yaşanan bahse konu müessif olayda ise; Suriyeli bir grup ile iki genç arasında çıkan kavga sonucu gerçekleşen eylemin sonucunda şiddet olayları yaşanmıştır. Bu bilgiden hareketle yaşanan olaya ilişkin elde edilen bilgileri ikincil kaynaktan aktarmak yerine Ankara ili Altındağ ilçesinde gerçekleşen olay (Milliyet, 2022) araştırma soruları üzerinden anlaşılmalı çalışılmış, yeterli düzeyde elde edilen bilgi ile çalışma İzmir ili özelinde planlanan saha verileri üzerinden İzmir ili Konak ilçesinde tamamlanmıştır. Dolayısıyla çalışmanın temelini oluşturan İzmir'deki Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin tanıklık ya da deneyimlerini araştırmak üzere başka bir alan araştırması sonucu elde edilen veriler ile deneyimlenmiş sosyal gerçekliğin sonuçlarının karşılaştırılması planlanmıştır. Bu bağlamda Ankara'da yaşanan olayın gerçekleşme dinamikleri anlaşılmalı çalışılarak, İzmir özelinde Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin deneyimleri anlaşılmalı çalışılmış ve elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Bu nedenle araştırmanın nihai olarak şekillendiği alan ise İzmir ili Konak ilçesi olarak ifade edilmelidir. Böyle bir araştırma yapılmasına temel gerekçe olarak göçmenlerin bakış açısıyla sosyal gerilim gerçekliğinin nasıl algılandığı ve deneyimlendiğinin tespit edilmesi olarak ifade edilmelidir.

Sosyal gerilim ve sosyal çatışma içeren olaylara tanıklığının nedenleri veri toplama araçları arasında yer alan görüşme (mülakat) tekniği esas alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formu temelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Suriyeliler ile yaşanan tartışmalara konu olan yerleşim yerlerinden hareketle araştırma planı oluşturulmuştur. Konuya yönelik iki ayrı alan araştırması şeklinde planlanan çalışmada Ankara'nın Altındağ ilçesinde meydana gelen şiddet içerikli adli olayın gerçekleşme dinamikleri anlaşılmalı çalışılmış, buradan elde edilen verilerden hareketle İzmir ili Konak ilçesinde çalışma tamamlanmıştır.

Araştırmanın temel problem cümlesi; Suriyeliler tarafından deneyimlenen sosyal gerilim olgusunun dinamiklerinin anlaşılmasıdır. Çalışma, nitel araştırma yöntemi üzerine kurgulanmış, Suriyeliler (geçici koruma statüsü) ile görüşülmüştür. Araştırmanın nitel araştırma yöntemi üzerine inşa edilmesinin nedeni sosyal gerilim ve çatışma olaylarının gerçekleşme nedenlerine ilişkin tematik bilgilerin yorumsamacı paradigmanın öncülleri çerçevesinde anlaşılabilmesidir. Alan yazında Suriyeliler üzerine yapılan araştırmaların söz konusu kavramsal inşa sürecini suç, asayiş ve güvenlik verilerini dikkate alarak yorumladıkları ve genel bilgiler üzerinden tespitlerde buldukları görülmektedir. Ancak sosyal gerçekliğin inşası keşfedici bilgilerin yanında toplumsal olgunun bireyler tarafından nasıl deneyimlendiğinin anlaşılabilir olması durumunda bizlere önemli ipuçları sunabilir. Bu bağlamda Suriyelilerin anlatılarına başvurarak anlatı araştırma deseni üzerinden çalışma planlanmıştır. Ayrıca bireyler tarafından deneyimlenen olguların ve sosyal grupların incelenmesi sosyal ve kültürel bağlamların değerlendirilmesi ve anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede araştırma sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin tanıklık ya da deneyimleri belirleyen faktörlerin epistemolojik açıdan hermonetik bir anlayışla nitel araştırma yöntemi üzerinden anlatı araştırma deseniyle belirlenmesini hedeflemiştir.

Araştırma kapsamında analiz edilen araştırma soruları ise aşağıda belirtilmiştir:

- Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin tanıklık ya da deneyimleri nelerdir?
- Söz konusu deneyimleri belirleyen faktörler nelerdir?

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın tasarımı oluşturulurken Suriyelilerin sosyal gerilim olgusunu nasıl deneyimlediklerini keşfetmek üzere içerisinde demografik bilgiler ile Suriyelilere yönelik on soru hazırlanmış, yarı yapılandırılmış görüşme formu eşliğinde çalışma tamamlanmıştır. Araştırmada katılımcılara yöneltilen sorular yaşadıkları yerleşim yerlerini tanımlamaları, yerleşik nüfusun kendilerine yaklaşımları, suç olaylarına tanık olmaları ve sosyal ağları üzerinden sorunları nasıl çözdüklerine yönelik tanımlamaları içerirken, sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin tanıklık ya da deneyimleri görüşme sırasında elde edilen bilgiler ışığında türetilen ilave sorular üzerinden çözümlenmiştir. Bu açıdan çalışmada geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yaşadıkları yeri tercih etme nedenleri, beraber yaşadığı kişiler ile yakınlık derecesi, yerleşik halkın kendilerine yönelik tutumu, suç mağduriyeti tecrübelerinin olup olmadığı, suç ya da çatışma olayında yakınlarını ne düzeyde bilgilendirdikleri, yerli halkın suç konusundaki söylemlerine yönelik düşünceleri, sorunların çözümünde izledikleri yollar gibi sosyal gerilim olgusuna ilişkin tanıklık ile ilişkilendirilebilecek sorular yönlendirilmiştir.

Araştırma öncesinde 15 katılımcı sayısına ulaşılması hedeflenmiş, ancak konuya yönelik araştırma esnasında çekilen araştırmacılar dahil toplam 16 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları konuya yönelik hassasiyet ve katılımcıların araştırmaya katılımda gösterdikleri kararsızlık nedeniyle Ankara ve İzmir illerinde toplam 14 katılımcı ile tamamlanmıştır. Çalışmanın adli olayların kapsadığı verileri içermediği yönünde getirilen eleştiriler kurumsal verilerin adli olaylarda yürütülen tahkikatlardaki gizlilik ilkesi nedeniyle elde edilemeyeceği gerçeğine bağlanmalıdır. Bu bağlamda Suriyelilerin sosyal gerilim gerçekliğini nasıl deneyimlediğinin sosyolojik analizi bilimsel araştırma süreci esas alınarak sınırlı katılımcıyla tamamlanmıştır. İlk başta araştırmanın sınırlılığı olarak görülebilecek bu husus çalışmanın veri toplama sürecinin ender konulardan biri olması nedeniyle alan yazınına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Katılımcılara kamusal alanda yapılan görüşmeler ile ulaşılmıştır.

Araştırmanın nitel araştırma yöntemi esas alınarak nihai hedefinin; Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin tanıklık ya da deneyimlerini belirleyen faktörlerin tespit edilmesi olduğu ifade edilmelidir. Araştırma, tekrar eden sonuçlar elde edilinceye kadar sürdürülmüştür. Araştırmada kota örnekleme üzerinden 15 kişiyle görüşme yapılması planlanmış, ancak araştırma esnasında çekilen katılımcılar göz önünde bulundurulduğunda çalışma 14 katılımcı ile tamamlanmıştır. Suriyelilerin araştırmada yer alıp almayacakları gönüllülük esasına göre belirlenmiştir.

Veri Toplama ve Değerlendirme Süreci

Araştırma, Suriyelilerin deneyimlediği sosyal gerilim olaylarının gerçekleşme nedenlerine ilişkin tematik bilgilerin yorumsamacı paradigmanın öncülleri çerçevesinde anlaşılabilirliği amacıyla ele alınmış, saha verileri üzerinden Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin tanıklık ya da deneyimlerini araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda ilk olarak geçmiş adli olayların medya temsilleri ve basın kuruluşlarındaki aktarımları incelenerek sosyal gerilim olgusunun özellikleri incelenmiştir. Sonrasında Ankara ilinde yaşanan ve müessif etkileri paylaşılan olay sonrasında Suriyelilerin deneyimlerinden yola çıkarak araştırma İzmir ili özelinde Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma deneyimlerini belirleyen temaların tespit edilmesi amacıyla sürdürülmüştür.

Hazırlanan görüşme formu öncelikle Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'na gönderilmiş, 01.03.2022 tarihinde 16 sayılı karar ile uygun görülmesi üzerine 01.03.2022-01.07.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Ankara ve İzmir illerinde toplam 15 kişiyle görüşme yapılmıştır. Görüşme öncesinde izlenen yol ise belirtildiği şekildedir: (1) Araştırmanın içeriği ve kapsamı hakkında Suriyelilere tercüman eşliğinde bilgi verilmesi, (2) Mülakatın yüz yüze yapılması, (3) Katılımcılara ses kaydı alınmayacağı, kişisel bilgilerinin istenilmeyeceği ve isimlerinin açıklanmayacağına dair güvence verilerek yapılan görüşmelerin şekillendirilmesi şeklinde olmuştur. Katılımcılarla kamusal alanda görüşmeler yapılmış, araştırmada gönüllü olarak yer alıp almak istemedikleri sorulduktan sonra görüşme evresine geçilmiştir. Bu çerçevede katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Görüşmeler 30 dakika ile 1,5 saat arasında değişkenlik göstermiştir. Çalışma, katılımcıların ifadeleri aynen kalmak koşuluyla katılımcılara atanan kodlar üzerinden analiz edilmiştir. Nitel veri analizinde oluşturulan kodlar aracılığıyla metinlerin analizinde temalar ve kategoriler belirlenmiş, katılımcıların anlatıları dijital ortama aktarıldıktan sonra nitel veriler analiz edilmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Araştırma sonucunda Suriyeliler ile Ankara ve İzmir illerinde gerçekleştirilen görüşme sonrası sosyal gerilim olgusunu nasıl deneyimlediklerinin anlaşılması amacıyla elde edilen veriler analiz edilmiştir. Suriyelilerin ifade ve cümle özyapısına riayet edilmiş, katılımcılara ilişkin demografik bilgiler ile araştırma sonucu elde edilen temalar aşağıda paylaşılmıştır.

Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Araştırmaya gönüllülük esasına göre katılan Suriyeli göçmenlerin bilgileri Tablo 1'e göre incelendiğinde 3 katılımcının Ankara ilinden, 11 katılımcının ise İzmir ilinden çalışmada yer aldığı belirtilmelidir. Ankara ilinden çalışmaya katılanların sınırlı tutulma nedeni yaşanan adli olayın nedenlerini Suriyelilerin anlatıları vasıtasıyla anlama çabasıdır. Bu kapsamda araştırma Ankara ili Altındağ ilçesi ve İzmir ili Konak ilçesinde gerçekleştirilmiştir.

Altındağ ilçesinde yoğun güvenlik önlemlerinin alınması nedeniyle Suriyelilerin araştırmaya katılım gösterme noktasında yeterli kadar istekli olmadıkları görülmüştür. Ancak yaşanan müessif olaya etki eden nedenlerin anlaşılabilirliği için gönüllü katılımcı olarak çalışmada yer almak isteyen Suriyelilerin anlatıları dahilinde araştırma bulguları değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Çalışmada yer alan katılımcıların 6'sı kadın, 8'i ise erkektir. Katılımcılar 18 ile 58 yaş arasında değişkenlik gösterip, her yaş aralığından olabildiğince katılımcının çalışmada bulunmasına özen gösterilmiştir.

Eğitim durumlarının ise lise ve altında olduğu görülmüştür. 4 katılımcının okur yazar olmadığı anlaşılırken, 1 katılımcının ilkökul, 6 katılımcının ortaokul, 3 katılımcının ise lise eğitim durumuna sahip olduğu anlaşılabilir. Hanede yaşayan çocuk sayıları da değişkenlik gösterirken iki ailede 8 çocuğun yer aldığı ifade edilmiştir. Ayrıca hanede yaşayan birey sayısının da benzer şekilde 4 ile 12 arasında değişim gösterdiği belirtilmiştir.

Çalışma durumlarına ilişkin katılımcıların sağlıklı bilgi vermekten kaçındıkları görülürken, aylık gelir durumları nadiren ifade edilmiştir. Aylık gelir durumlarının düşük olduğu görülürken, katılımcıların önemli bir çoğunluğu Suriye'de herhangi bir işte çalıştıklarını belirtmiştir. Çalışan katılımcıların ise aşçılık, inşaat, kasap, demirci gibi işleri yaptıkları anlaşılabilir. Bununla beraber Tablo 1'den görüleceği üzere Türkiye'ye geliş sürecinden sonra farklı iş seçeneklerine yöneldikleri görülebilirken çoğunluğun düzenli olmayan işlerde çalıştıkları tespit edilmiştir. Ankara'da bir katılımcı hariç diğer katılımcıların en az 6 yıldır Türkiye'de ikamet ettikleri anlaşılabilir. Katılımcıların Suriye'nin farklı yerlerinden geldikleri görülürken bu kentler arasında Şam, Lazkiye, Halep, Rakka ve Deyrizor'un yer aldığı ifadelerle yansımıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Kod Adı	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Medeni Durumu	Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	Çocuk Sayısı	İkamet Süresi	Aylık Geliri	Suriye'deki Çalışma Durumu	Şuandaki Çalışma Durumu	Doğum Yeri	Katılımcı İli
Katılımcı-1	K	18	Ortaokul	Bekar	4	-	7	-	-	Çalışmıyor	Rakka	Ankara
Katılımcı-2	K	46	İlkokul	Dul	4	3	1	1000	Aşçılık	Çalışmıyor	Halep	Ankara
Katılımcı-3	E	38	Ortaokul	Evli	4	2	10	4000	İnşaat-Ticaret	Esnaf	Halep	Ankara
Katılımcı-4	E	60	Lise	Evli	8	6	8	-	Kasap	Kasap	Deyrizor	İzmir
Katılımcı-5	E	24	Ortaokul	Evli	4	2	8	-	İşçi	-	Şam	İzmir
Katılımcı-6	E	34	Lise	Evli	4	2	10	-	Esnaf	-	Lazkiye	İzmir
Katılımcı-7	K	35	Okur Yazar Değil	Evli	6	8	6	-	Çiftçi	Ayakkabıcı	Halep	İzmir
Katılımcı-8	K	35	Ortaokul	Evli	12	8	6	-	-	-	Halep	İzmir
Katılımcı-9	K	46	Ortaokul	Boşanmış	8	5	8	-	-	Çalışmıyor	Halep	İzmir
Katılımcı-10	E	22	Lise	Bekar	4	-	7	-	Öğrenci	Öğrenci	Şam	İzmir
Katılımcı-11	E	38	Okur Yazar Değil	Evli	6	4	6	-	Demirci	-	Halep	İzmir
Katılımcı-12	K	58	Ortaokul	Evli	9	6	7	-	-	İşçi	Halep	İzmir
Katılımcı-13	E	35	Okur Yazar Değil	Evli	5	1	10	-	İşçi	-	Lazkiye	İzmir
Katılımcı-14	E	23	Okur Yazar Değil	Bekar	3	2	8	-	-	-	Halep	İzmir

Ankara'da Yaşanan Olaya İlişkin Katılımcıların Anlatıları

Ankara ilinde gerçekleşen olay sonrasında sosyal gerilimi etkileyen temaların sosyolojik bağlamda tespit edilebilmesi amacıyla gerçekleşen adli olayın sonuçları ve bu sonuçlara yönelik yapılan işlemler gibi bilgiler araştırma kapsamında muaf tutulmak kaydıyla katılımcıların görüşlerine başvurulmuş, yönlendirilen sorulara yönelik alınan cevaplar analiz edilmiştir. Bu bölüme konu olan saha araştırması Ankara ili Altındağ ilçesinde gerçekleştirilmiş, Suriyelilerin anılan konu kapsamında deneyimleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Saha araştırması sonucu Suriyelilerin sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin tanıklık ya da deneyimleri ilişkin anlatıları çerçevesinde tespit edilen temalar Tablo 2'de ifade edilmiştir.

Tablo 2. Ankara İlinde Suriyelilerin Görüşleri Çerçevesinde Tespit Edilen Tema ve Kategoriler

S. No	Tema	Kategori
1	Çevresel Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> Yerleşim Yeri Seçiminde Yaşanan Sorunlar Ev Kiralama Sorunu Sosyal Çevrede Yaşayan Göçmenlerin Yoğunluğu Durumu
2	Ekonomik Etkenler	<ul style="list-style-type: none"> İş Bulma Maksudıyla Yer Değiştirmeler Kira Ücreti
3	Toplumsal Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> Yerleşik Halkla İletişim Sorunları Sosyal Çevre Oluşturma Süreci Göçmenler Arasında Toplumsal Denetim Süreci Uyum Süreci Erken Yaş Aralıklarında Görülen Sosyal Tepkiler Gerçeği Yansıtmayan Bilgi ve Haberlerin Dolaşımı

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Ankara ili özelinde yaşanan olay sonrası sosyal gerilimi belirleyen faktörlerin çevresel, ekonomik ve toplumsal nedenlerden kaynaklandığına yönelik anlatıları olmuştur. Suriyelilerin yerleşim yerlerinde sosyal gerilimin oluşmasında etkili olarak gördükleri kategorilere ise anlatıları üzerinden ulaşılmıştır. Çevresel nedenler arasında katılımcıların anlatıları dikkate alınarak yerleşim yerlerinde yaşanan sorunlar, ev kiralama sorunları ve sosyal çevrede yaşayan göçmenlerin yoğunluğu ifadelerine yansımıştır.

Suriyelilerin yerleşim yeri tercihinde; iş bulma gayesi, Suriye'deki güvenlik sorunları, fiziki nedenler, sosyal çevresinin yönlendirmesi veya önceki yerleşim yerlerinde yaşanan sorunların önemi aktarılmıştır. Yerleşim yerlerinin yeni işler bulmak için değiştirildiği, gidilen yerleşim yerlerinde ev kiralama sorunu yaşandığı, kiralık ev verilse dahi sözleşmeye dair sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Katılımcıların anlatılarına yansıyan dinamiklere ise aşağıda ifade edilen bilgilerden yola çıkılarak belirlenmiştir.

“2012 yılında ilk olarak Balıkesir’e geldim. İnşaat işiyle ilgili merkezi Mersin’de olan bir şirketin Balıkesir’de hastane inşaatı için yerleştim. 2 sene inşaat işiyle çalıştıktan sonra orada tanıştığım bir müteahhit beni Ankara Altındağ ilçesine yönlendirdi ve burada çalışmak amacıyla Ankara’ya geldim. Ben sadece iş bulma amacıyla yer değiştirdim ve 2 kere oldu, 7 yıldır bu mahallede yaşıyorum (Katılımcı-3, Ankara).”

“Suriye’den ilk geldiğimizde yaşadığımız yerde bulunanlar önce iyi karşıladılar, sonra bizim evimiz yıkılmak durumunda kaldığı için taşındık. Yeni taşındığımız yerde herkes Türk’tü. Bize hep Suriyeli olup olmadığımız sordular ve bizi hep dışladılar. Hatta ben okula gittiğimde kendi öğretmenim bile Suriyeli olmamı yüzüme söyleyip, ne anlayabileceğimi ifade etti, sonra ben tekrardan farklı bir okula gidince burada öğretmenim ve diğerlerinden iyi bir muamele gördüm. Arkadaşlarımda yardımcı olmaya çalıştılar. Sonra yaşadığımız mahallede olaylar çıkınca okulu bırakmak zorunda kaldım. Genel olarak değerlendirdiğimde iyi ve kötü kişiler olabiliyor (Katılımcı 1, Ankara).”

“Benim burada sadece yakınım olarak ablam yaşamakta, o bana Suriye’nin güvenli olmadığını, Türkiye’ye gelmemi söyledi. Suriye’de çocukları kaçırtıyorlar, hırsızlık oluyor, bir anda bomba patlayabiliyor, çocukları kaçıranın kim olduğunu da bilmiyorum. Suriye’den bu nedenle ayrıldım, iki çocuğumun güvende olması ve eğitim görmesi için. (Katılımcı 2, Ankara).”

Özellikle Suriyelilerin yoğun olarak yaşamadığı yerlere taşınma durumu söz konusu olduğunda toplumsal dışlanmanın belirgin şekilde hissedildiği ifade edilmiştir. Yaşanan bu sürecin ise Suriyelilere misafir olarak bakılmasından kaynaklı olduğu aktarılmıştır. Kiralık ev bulma sürecinde Suriyeli olma kimliğinin söylemlere yansdığı ve toplumsal tepkilerin ortaya çıkmasında etkili olduğu belirtilmiştir.

Yerleşik toplumda Suriyelilerin misafir olarak değerlendirildiği algısı Suriyeliler tarafından söylemlere yansıtılmış ve misafirliğin uzadığı belirtilmiştir (Katılımcı-3, Ankara). Ayrıca Suriyelilerin yoğun olarak yaşamadığı yerlerde ev bulmada yaşanan zorluklar aktarılmıştır. Bu aktarımla Suriyelilerin yerleşim tercihlerini belirlerken bir tepkisellikle karşılaştıkları, Suriyelilerin yoğunluklu olmadığı diğer yerleşim yerlerini seçtikleri zaman kolay bir şekilde kabul edilmedikleri ve ötekileştirildikleri söylemlerine yansımıştır.

Anlatılardan diğer bir temanın ise ekonomik nedenler olduğu anlaşılmaktadır. Toplumsal yaşamın sürdürülmesi açısından çalışma hayatını şekillendiren iş olanakları ile yerleşim yerinin belirlenmesinde etkili olan kira ücretleri özellikle ifade edilmiştir. Ekonomik sürecin etkilerinin sosyal gerilime doğrudan neden olduğu vurgusu yapılmamaktadır. Ancak söylemlerde misafirliğin uzadığı ev sahibi-misafir benzetmesi yapılarak resmedilmektedir.

“Suriyelilerin misafir olmasının yaşanan suç ve sosyal gerilimin ortaya çıkmasında etkisi olduğunu düşünüyorum. Mesela bir Türk herhangi bir Türkü kendi vatandaşı olduğu için ayırmaz, ama Suriyeliler için durum böyle değil, Burada büyük bir kavga ve toplumsal olay yaşandığı için Türkler bize burada ne duruyorsunuz, niye hala bizim ülkemizde kalıyorsunuz demeye başladılar, ben bu süreçten sonra iki ay dışarı çıkmadım. Yaşanan olumsuz olaylar bize karşı tepkileri artırıyor, ancak olumsuz olayların ortaya çıkma nedenlerine ilişkin bir fikrim yok. Ancak ailem Suriyeli çocuğun kavga yapmaması ve o kişiyi bıçaklamaması gerektiğini iletmişlerdi bana. (Katılımcı-3, Ankara). (Katılımcı 1, Ankara)”

Türkiye’de yaşadığımız çevrede evi kiraya vermeme, kira sözleşmesi yapılması durumunda sahte kontrat yapılması, kaparo alındıktan sonra parayı teslim etmeme ve evi vermeme gibi durumlar yaşıyoruz. İlk geldiğimizde Türkler bize ensar oldular, beyaz eşya, mobilya gibi her ihtiyacımızı karşıladılar, ama şimdi bizden sıkıldılar, aynı misafirin evde fazla kaldığı zaman misafirin sıkılması gibi. Bunu çalışmayan tembel kişilere yaymak daha doğru olur. (Katılımcı-3, Ankara)”

Toplumsal nedenler teması altında kapsamlı bir içeriğin yer aldığı anlaşılmıştır. Sosyal gerilim olarak toplumsal yaşamda istenilmeyen sonuçların temelinde toplumsalın olması yerleşik halkla olan iletişim sürecini öne çıkarmaktadır. Sosyal çevrenin grup içi dayanışma olgusuna göre olaylara yaklaşım sergilemesi, bireyleri olumsuz yönde etkileyen mitlerin ve haberlerin varlığı, özellikle erken yaş gruplarında görülen ötekileştirmelerin söyleme yansması toplumsal nedenler arasında değerlendirilmiştir. Suriyelilerin suç ve sosyal gerilimi artıran olaylarda grup içi değerlendirme yaptıkları anlaşılmıştır ve bu durum anlatılara yansımıştır. Kendi aralarında yaşanan sorunların temelinde basit olayların ve ekonomik kaynaklı sorunların tartışmalarına yansdığı da aktarılmıştır. Tartışma ve kavga olaylarında sorunların büyümesi durumunda konunun adli birimlere aktarıldığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda Özaşçılar ve arkadaşları (2019, s. 1997) tarafından yapılan araştırmada Suriyelilerin suçları yetkililere bildirme konusunda istekli oldukları ifade edilmiştir. Bu çalışmada ise kendi aralarında çözebilecekleri sorunlarda grup içinde çözme yoluna gittikleri tespit edilmiştir.

“Suriyeliler ve Türkler arasında tartışma sebebi bazı yanlış ve iftira içeren bilgi ve haberler. Suriyeliler maaş alıyor, tedavi bedava diyorlar, ama böyle bir şey yok, mesela ben sigorta ödüyorum ama vatandaş değilim mesela. Siyasi partilere yakın bazı kimselerde buralarda yerli halkı yanlış bilgilendiriyorlar ve çatışma ortamına sebebiyet veriyorlar. Sosyal gerilim oluşturan olaylarda resmi makamlara gidilerek çözüme kavuşmasını istiyorum, ancak kendi aralarında anlaşma durumu varsa polis çağırıyor, eğer sorun büyüyecek olursa müdahale edip, polis çağırılıyor. Suç ya da diğer sosyal sorunlarda önce sözü geçen büyüğe konu anlatılır, eğer çözüm olmazsa Suriyeli-Türk fark etmeksizin devlete başvurmasına ya da Adliye gibi kuruma gitmesi gerekir. Burada zaten süreç bu şekilde işliyor (Katılımcı-3, Ankara)”

“Sadece Türk çocuk ile Suriyeli çocuğun, Suriyeliler genelde aralarında sorunları çözmeye çalışır, Türkler ile sorun yaşadığında ise Suriyelilerin sorun oluşturmayan başka bir yere gitmesini ve olayın yaşandığı yerden ayrılmasını istiyorlar. Olayların daha da büyümesini

engellemek için. (Katılımcı 1, Ankara).”

“Aynı yerde başkaca kız kardeşim yaşıyordu, kira fiyatları çok fazla artış gösterince Ankara’dan ayrılmak zorunda kaldı ve Urfa’ya göç etti. Bunun yanında kız kardeşimin oturduğu binada kavga çıktı. Kardeşim oturduğu binanın beşinci katında ablamın eşinin yakınları oturuyordu. Buraya gelen bir şahıs kapıyı çalmış, açan bir kız kendi abisi zannederek kapıyı açmış, ancak sonra bu Türk şahıs kıza vurmuş, bu olayın yaşanma sebebi ise burada Türk bir çocuğun bıçaklanmasından kaynaklanmakta. Bu şahıs bıçaklanan şahsın yakını olmamasına rağmen Suriyeli diye diğer kıza tepki göstererek vurmuş, bunun üzerine ablam ve eşi Ankara’dan ayrılmak istediler. Herhangi bir sorun yaşadığımız zaman yakınlarımız çok destek olamıyor, çünkü olumsuz bir olayda kendilerini de etkileyebileceğinden endişe duyarlar (Katılımcı-1, Ankara)”

Sosyal sorunlarda çözüm makamı olarak büyüklerin rol oynadığı, Suriyelilerin kendi aralarında ya da yerleşik halkla sorun yaşamaları durumunda başka bir yere gitmelerinin tavsiye edildiği ve toplumsal denetim sürecine önem verdikleri anlaşılmıştır. Özellikle gençlerin sosyal çevresinde yaşadıkları olumsuzlukların sosyal gerilimi beslediği tespit edilmiştir. Ayrıca yaşanan olaylarda sorunların çözülememesi durumunda resmi makamlara gidildiği de belirtilmiştir. Yerleşik halkla sosyal sorunların yaşanmamasında ayrı yerlerde yaşamalarının ve mekânsal özelliklerin belirleyiciliğinin önemli olduğu aktarılmıştır.

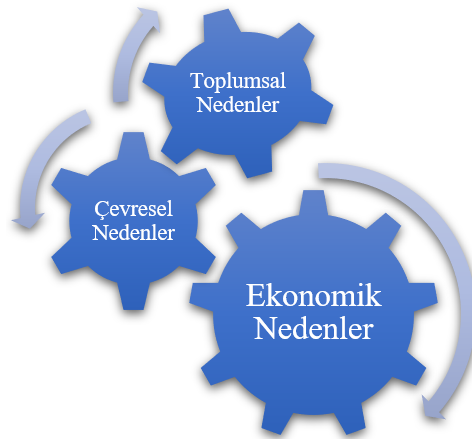
Ankara’da yaşanan olayın Suriyeli bir çocuk ile yerleşik nüfus içerisindeki bir çocuk arasında gerçekleşmesi, gerilimi tetikleyen etmenlerin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu açıdan yaşanan adli olayın çevresel, ekonomik ve toplumsal nedenlerden etkilendiği tespit edilmiştir. Kısıtlı veriler ile araştırılan olayda sosyal gerilim gerçekliğine neden olan temalar Suriyelilerin deneyimleri vasıtasıyla anlaşılmalı çalışılmıştır. Sosyal gerilim olayların çözümünde toplumsal eylemlerin ortaya çıkarılması sosyolojik gerçeklik adına önem atfetmektedir. Özellikle yerleşim yeri tercihlerini etkileyen ekonomik nedenler toplumsal etkileşimin boyutunu tayin ederken, sosyal gerilim ve sosyal çatışma gibi toplum tarafından istenilmeyen davranışlar çevresel, ekonomik ve toplumsal temalar ile olayların şekillenmesinde önem arz ettiği anlaşılmıştır.

İzmir’de Yer Alan Katılımcıların Sosyal Gerilim Olgusuna İlişkin Anlatıları

İzmir’de gerçekleştirilen saha araştırmasında sosyal gerilim ve sosyal çatışma olgusunun Suriyeliler tarafından nasıl değerlendirildiği benzer araştırma soruları üzerinden ele alınmıştır. Araştırma soruları çerçevesinde görüşleri alınan Suriyelilerin anlatılarına göre oluşturulan temalar ise Şekil 1’de paylaşılmıştır. Sosyal gerilim olgusuna ilişkin deneyimlerin anlamlandırılması açısından benzer bir teknikte veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. İzmir’de katılımcıların ekonomik nedenler üzerine inşa edilen sorunları özellikle söylemlerine yansıttığı ve yaşanan olayların gerekçeleri arasında gösterdikleri görülmüştür.

Çevresel etkenlerin belirleyiciliği ise bir başka tema olarak tespit edilmiştir. Sosyal gerilime ilişkin örnek gösterilirken yaşanan süreçte kimlik söyleminin belirginleştiği ve mekânda var olan sosyal ilişkilerin öne çıktığı aktarılmıştır. Bunun yanında Suriyelilerin yoğunluğunun gerekçe gösterildiği ve tartışmaların bu ifadeler üzerinden yaşandığı aktarılmıştır. Öte yandan sorunların varlığına rağmen yaşanan gelişmeleri olumsuz olarak değerlendirmeyen katılımcıların da yer aldığı görülmüştür. Özellikle sosyal uyumun sağlanması açısından konuşulan dil ve kültür benzerliğinin önemi de vurgulanmıştır.

Bu çerçevede İzmir ili özelinde sosyal gerilimin nedenlerinin anlaşılmasında kavramsal inşanın oluşum sürecinde benzer şekilde üç temanın ön plana çıktığı ancak ilgili kategorilerin farklılaştığı anlaşılmıştır. Sosyal gerilimin toplumsal köklerinin olması ve sosyolojik bağlamda ele alınma süreci söz konusu deneyimin ekonomik, çevresel ve toplumsal nedenler ile şekillendiğini göstermektedir. Şekil 1 incelendiğinde çevresel nedenlerin toplumsal ve ekonomik nedenleri etkilediği görülürken devam eden süreçte bir döngü oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 1. İzmir’deki Suriyelilerin görüşleri çerçevesinde tespit edilen temalar.

Suriyelilerin anlatıları çerçevesinde bahse konu temaların anlamlandırılma sürecine etki eden kategoriler ise Tablo 3'te paylaşılmış ve devamında Suriyelilerin anlatıları paylaşılmıştır.

Tablo 3. İzmir'de Suriyelilerin Görüşleri Çerçevesinde Tespit Edilen Tema ve Kategoriler

S. No	Tema	Kategori
1	Çevresel Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> Yerleşim Yerindeki Kalıcı Sorunların Çözülmemesi Sosyal Çevrede Göçmen-Yerleşik Nüfus Geriliminin Varlığı
2	Ekonomik Etkenler	<ul style="list-style-type: none"> Maddi Açıdan Yaşanan Problemler Gelir Durumu Ekonomik Güvensizlik
3	Toplumsal Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> Yerleşik Halkla İletişim Sorunları Erken Yaş Arahklarında Görülen/Deneyimlenen Sosyal Tepkiler Gerçeği Yansıtmayan Bilgi ve Haberlerin Dolaşımı Göçmenlere Yapılan Yardım ya da Toplumsal Desteklere İlişkin Söylemler

Çevresel nedenler temasını belirleyen anlatıların yerleşim yerleri üzerinden anlatımlara yansıdığı görülmüştür. Özellikle yaşanan suç olayları yerleşim yeri ile kentsel çöküntü veya yoksun bölgelerle ilişkilendirilerek ifade edilmiştir. Sorunları özü olarak yerleşim yerlerinde gerçekleşen olaylar ve özellikleri ifade edilmiştir.

“1 hafta önce bir kişinin motoru çalınmış, Agorada hırsızlık var. Olaylar olunca polis geliyor ve kaçıyorlar. Kavgaya karışan Suriyeliler Suriye'ye gönderilmekten korkuyor. Oraya gönderilince Esad taraftarlarınca zulme uğrayacaklarından korkuyorlar. Bazen duyuyorum yaralananlar oluyor, bazen evde bazen hastanede tedavi ediliyorlar. Türkler Suriyeliler ile kavga ettiğinde haksız olsa da kaçmazlar (Katılımcı-4, İzmir).”

“Mahallede iyi insanlar da var kötü insanlar da. Gidin, ne işiniz var burada. Mahvettiniz burayı şeklinde sözler duyuyoruz. Suriyelilerin kendi aralarında ve Türklerle kavga ettiklerini duyuyoruz. Çoğunlukla evimizden dışarı çıkmıyorlar. (Katılımcı-9, İzmir)”

“Mahalleden kaçma şansımız olsa kaçacağız, iyi değil. Basmane sorunların özü. Kavgalar, hırsızlık. Polis buradan çıkmıyor ki, Las Vegas. Uyuşturucu. Yaralanan kişi polis geldiğinde bile kaçıyor. Haklı olsa bile il göç idaresine gittiğinde Suriye'ye gönderiyorlar (Katılımcı-10, İzmir).”

Suriyelilerin anlatıları çerçevesinde kavramların anlamlandırılma sürecine çevresel özellikleri aktaran hususlar öne çıkarılmıştır. Özellikle yaşanan suç olayları yerleşim yerleri ile ilişkilendirilmiş ve tarafların yaşanan olaylara verdikleri tepkiler ifade edilmiştir. İşlenen suç olaylarında Suriyelilerin Suriye'ye gönderilme korkusu yaşadıkları da eklenmiştir. Çeşitli suç türleri üzerinden yaşanan olaylarda toplumsal ve kurumsal denetim olgusuna eleştiri sunulmuştur. Sorunların kaynağı olarak gösterilen yerleşim yerlerinde ise Suriyelilerin olaylara temkinli yaklaşıtları ve kendileri arasında güvenlik tedbirlerini ilişkin yaklaşıtları öne çıkardıkları anlaşılmıştır. Ancak göçmenleri suç ve düzensizlikle ilişkilendiren çalışmalarda ise suçlu yabancı ve göçmen işçi kavramlarının iki temel sorun olarak ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Koster ve Reinke, 2017, s. 63). Yerleşim yerinde oluşan göç kalıplarının etkisinin yadsınamayacağı bu gerçeklik, sosyal gerilimin ortaya çıkması açısından özellikle ekonomik gerekçelerdeki anlatılarda kendisini göstermiştir.

Bu bağlamda ekonomik nedenlerin ise sosyal gerilimi etkilediği belirtilmiştir. Burada ekonomik nedenler sorunların kaynağı olarak görülmek yerine sorunları yapısal bir görünüme kavuşturan güçlü bir etken olarak değerlendirilmiştir. Özellikle ekonomik birim olarak hane halkının yaşadığı sorunlar ifadelere yansımıştır. Gerilimi besleyen tartışma ve kavgaların kaynağında Suriyelilere yönelik yapılan ekonomik yardımlar ile misafirlik durumları gerekçe gösterilmiştir. Söylemlere yansıyan bu ifadelerin suçlayıcı ifadeler içerdiği aktarılmıştır. Yerleşim yeri tercihlerinde gider kaleminin fazlalığına işaret eden kira ücretleri öne çıkarılmıştır. Özellikle yaşanan tartışma ve kavga içerikli olaylarda “bizim paramızı alıyorsunuz” (Katılımcı-6-7, İzmir) gibi ötekileştiren ifadelerin gerilimi artırdığı belirtilmiştir. Suriyeliler ile ilgili yapılan geçmiş dönem çalışmalarda da kısa vadede Suriyelilerin ülkelerine geri dönme talepleri olmadığı için konuya ilişkin algılanan dış grup tehdidinin Suriyelilere yönelik olumsuz tutum geliştirilmesinin kaynağı olduğu aktarılmıştır (Stansfield ve Stone, 2018; Yitmen ve Verkuyten, 2020; Kayaoğlu vd., 2021, Kayaoğlu, 2022). Bununla birlikte Bütünleşik Tehdit Teorisine (*Integrated Threat Theory; Stephan ve Stephan, 2000; 2013*) göre göçün ortaya çıkardığı tehditler kültürel farklılıklar ile ilgili endişeler ve finansal zorluklar olarak sunulmuştur (Landmann vd., 2019, s. 3). 2010 yılında ABD Alman Marshall Fonu tarafından yürütülen ülkeler arası kamuoyu yoklamasında ise göçmenlerin suçu artırdığı ve yerlilerin işlerini elinden aldığı düşüncelelerinin benzer yüzdeler üzerinden ifade edildiği tespit edilmiştir (Bell,

2019, s. 2). Bu çalışmada da ekonomik zorluklara yönelik anlatıların sosyal gerilimin ortaya çıkması açısından öne çıktığı görülmüştür.

“Eşim ayakkabıcı, geçinemiyoruz. Büyük kızım 17 yaşında çalışıyor, Kızılay kart üzerinden yardım alıyoruz. 2 çocuk hasta. Sara/epilepsi hastası. Diğer çocukta kalp rahatsızlığı var. Komşularım çok iyi, bir ailem gibi davranıyorlar. Komşularım Mardinli, onlarla Arapça konuşuyoruz. Akrabalarımın, abimden destek alabiliyoruz, sınırlı. Onun da 9 çocuğu var. Herkes zor geçiniyor. (Katılımcı-7, İzmir)”

“Eşim hurdacılık yapıyor, 50-150 tl arası kazanabiliyor. Kızılay kart üzerinden yardım alıyoruz. Mahallede sıkıntı yaşamadık. Hırsızlık var (Katılımcı-8, İzmir)”

“2014'ten beri 8 yıl. İlk olarak Urfa'da 1 yıl. Daha önce başka bir eve taşındık, o ev kentsel dönüşüme uğradı, Kızılay karttan yardım alıyoruz. Biz fukarayız, hiçbir şeyimiz yok. Kira 1200 TL (Katılımcı-9, İzmir)”

“Sıkıntı çok. Kavgalar genel olarak oluyor. Suriyelilerden de Türklere de hırsızlık ve kavgalar var. Uyuşturucu kullananlar var. Kiralar uygun olduğu için burada oturuyoruz. Polis geliyor ara ara. (Katılımcı-14, İzmir)”

Diğer neden olarak anlatılara yansıtıldığı görülen toplumsal nedenlerin ise iletişim sorunları, gençler arasında görülen tartışma ve sosyal tepkilerin belirginleşmesi ile ekonomik yardım ve destek içerikli bilgilerin yaygın bir biçimde söylemlere yansımından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Suriyeliler göçün ilk zamanlarında yerleşik halkın kendilerine iyi davrandıklarını ancak sonrasında tutumların değiştiğini vurgulamışlardır. Özellikle ayrımcı söylemlerin anlatılara ve ifadelere yansıtıldığını belirtmesi sosyal gerilimi tırmandıran nedenler arasında gösterilmiştir. Dışlayıcı bu söylemin göçün ilk zamanlarında olmadığı, zamanla değiştiği de eklenmiştir.

Suriyelilerin suç olaylarına karışan kişilere uygulanan kurumsal süreçlerin yanında toplumsal açıdan gelişen olayları da önemsedikleri görülmüştür. Sosyal gerilim sürecinin Suriyelilerin tamamına yansıtılmaması ve yerleşik nüfusun ötekileştiren söylemlerden uzak durmaları gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Özellikle söylemlere yansıyan dilin yapısal özelliklerden etkilenmesi ve toplumsal yaşamda görülen olaylardan etkilenmesi sosyal gerçekliğin psiko-sosyal yönünü de öne çıkarmaktadır. Bu bağlamda özellikle göç ve gençlik suçluluğu alanında yapılan araştırmalarda adaptasyon ve uyum sürecini etkileyen aile desteği ve istikrarı, sosyo-ekonomik durum, fiziksel ve zihinsel sağlık, yaş, dil yeterliliği, sosyal ağlar, kişilerarası beceriler ve istihdam olanakları gibi toplumsal nedenlerin de yaşanan olaylarının arka planında rol oynayabileceği belirtilmiştir (Rossiter ve Rossiter, 2019, s. 412). Söylemlere yansıyan olumsuz içerikli ifadeler ise toplumsal gerçekliğe yansıyan olumsuz olaylar üzerinden gün yüzüne çıkabilmektedir.

“Biz ilk geldiğimizde çok iyi davrandılar, hatta kendi ev eşyalarını bize verdiler. Sonrasında bazı Türklere ön yargılı davranmaya başladılar. Burada 4 milyon Suriyeli var, eğer 5 bin kişi kötüye gerekenler yapılmalı. 1 Türk kötülük yaparsa hepsi öyle değildir. (Katılımcı-4, İzmir)”

“Buraya önce abim geldi ev tuttu, sonra biz geldik. Geldiğimden beri sorun yaşamadım. Türklere önceden daha iyi yaklaşıyorlardı. Türklere bizimle ilgili kötü sözler duyduğumda, duymamazlıktan geliyor. Kendi ülkenizi neden bıraktınız, neden savaşmıyorsunuz, ne işiniz var gibi sözler söylüyorlar. (Katılımcı-5, İzmir)”

“Satırla kavgalar olduğunu duyuyorum. Bize siz Türkiye'yi mahvettiniz, paramızı alıyorsunuz diyenler var. Yine size çok yardım yapılıyor, biz hiçbir şey almıyoruz. (Katılımcı-6, İzmir)”

“Çevreden Suriyelilere tepki var. Bizim paramızı alıyorsunuz, ülkenize gidin tarzında olduğunu söylediklerini duyuyorum. (Katılımcı-7, İzmir)”

“İlk geldiğimizde daha sıcaktı insanlar, ayrımcılık var. (Katılımcı-11, İzmir)”

Bu noktada Suriyelilerin anlatıları üzerinden sosyal gerilimi deneyimledikleri, bu duruma çeşitli temaların sebep olduğu ve bu deneyiminin oluşmasında yerleşik nüfus olan iletişim sürecinin ve yapısal görünüme kavuşan söylemlerin etkili olduğu anlaşılmıştır. Toplumda istenilmeyen ve kabul edilmeyen davranış örüntülerinin ortaya çıkması toplumsal bir konu olduğu kadar, bu davranışları beraberinde getiren süreç ve inşa edilen söylemler de toplumsal alanının içerisinde filizlenmektedir.

Bahse konu temaların nitel araştırma yöntemine göre belirgin bir şekilde kavramsallaşması sürecinde ise Suriyelilerin anlatılarına göre farklılıklar olduğu da ifade edilmelidir. Özellikle çevresel nedenlerde yerleşim yerine özgü sorunların sosyal gerilimi etkilediği ifade edilmektedir. Sosyal sorunların ön plana çıktığı yerlerde ise suç ve türevleri açısından yaşanan gelişmelerin gerilimi etkileme ihtimalini artırdığı anlaşılmaktadır. Ekonomik nedenler bağlamında maddi açıdan yaşanan problemler ile gelir durumu ve ekonomik belirsizliklerin sadece şiddet suçu kategorisinde yer verilen yaralama, kavga ya da zarar verme eylemleri dışında mülkiyete karşı işlenen suçları da belirgin bir şekilde etkilediği ve sosyal gerilim tanıklığına sebep olabileceği tespit edilmiştir. Dolayısıyla toplumsal yaşamda inşa edilen sosyal ilişkiler ekonomik yaşama dair göstergelerin nasıl seyrettiği ve algılandığı sorusunun dışında sosyal gerilimin kaynağında da kendisine yer bulabilmektedir. Özellikle maddi sorunlar açısından iş bulamama gibi düşüncelerin

kaynağı sosyal gerilimi etkilemektedir. Bu durumun sorumlusu olarak görülen Suriyeliler ötekileştirilirken yerleşim yerlerinde sosyal gerilimi etkilemektedir.

Toplumsal nedenler arasında yer alan ve yerleşim yeri seçiminde bireylerin tercihlerini şekillendiren kültürel özellikler iletişim süreçlerinde görülen sorunlardan etkilenmektedir. Suriyelilerin anlatılarına göre misafir olma statülerinin uzadığının değerlendirilmesi sorunlara zemin hazırlamaktadır. Gençlerde daha belirgin şekilde söylemlere yansıtılan bu düşünce sosyal gerilim gerçekliğini etkilemektedir. Aynı zamanda gerçek bilgilere eşlik eden stereotipler (kalıp yargılar) ve doğru olarak bilindiği sanılan yanlış bilgiler ile desteklenen düşünceler de sosyal sorunların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Bu bağlamda sosyal gerilimi belirleyen dinamikler arasında yaşanan olayın türüne göre şiddet unsurları ve dolayısıyla duygu durumu göstergelerin belirgin bir şekilde rol oynadığı anlaşılmaktadır. Suriyelilerin kendisine yönelik eylemlerde yerli halkın tutumlarını ön plana çıkarma eğilimi gösterdiği ve duygu durumlarına değindikleri ise ilgili anlatılar üzerinden anlaşılmaktadır. Özellikle kavga, yaralama, uyuşturucu gibi suçların var olması gerçeği ve yaşanan sosyal çevrede bu olayların devam ettiğinin belirtilmesi, Suriyelilerin sosyal gerilim gerçeği ve tanıklığıyla da yüz yüze olduklarını göstermektedir. Öte yandan misafir statüsünün farkında olduğunu belirten Suriyeliler sorunlara kaynak olarak bu durumun etkisinden bahsetmiştir. Özellikle suç olaylarına yönelik sosyal statü üzerine temelleri oluşturulan ve eleştirel ekolün önemli kuramlarından biri olan Damgalama perspektifi (Goffman, 1963) de bu noktada önemli bir bakış açısı sağlamaktadır (Özmen ve Erdem, 2018, s. 186). Bu bakışla milliyet boyutu yönüyle etnolojik damgaların yapılması sosyal gerilimin kaynakları arasında gösterilebilmektedir. Çakmak'ın Afrikalı göçmenlerin İstanbul deneyimine yönelik ele aldığı çalışmasında şu saptamada bulunmaktadır: Afrikalı göçmenin bedeni onu tehlike-tekinsizlik ve yasadışılık ekseninde sabitleyen bir bilginin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Çakmak, 2015, s. 170). Göçmen grupların damgalanması ve potansiyel suç faili ve gerilim kaynağı gibi gösterilmesi, Suriyeli göçü ile de açığa çıkmıştır. Özellikle burada suç faili açısından olmasa dahi tersine bir süreçle sosyal gerilim tanıklığı sürecinde Suriyelilerin olumsuz olaylar ile ilişkilendirilmesinin gerilimi beslediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda sosyal açıdan oluşan mitlerin de toplumsal gerilimi besleyebileceği düşünülmektedir. Sadece adli olaylar açısından değil, aynı zamanda sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara tanıklık aşamasında da yaşanan süreçlere maruz kalma durumu sosyal statü ve kimlik kavramını şekillendirmesi nedeniyle sosyal gerilimi etkileyebilen boyutlar arasında olduğu değerlendirilmektedir.

Tartışma

Joseph Fichter'in "*Tarih, insanların göçleriyle doludur*" (2004, s. 181) saptaması, göç gerçekliğinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu ortaya koymakla birlikte; günümüz dünyasında uluslararası göçmen hareketliliğinin giderek hızlandığı bir dönem yaşanmaktadır. 1980'de dünyada uluslararası göçmen sayısı 102 milyon civarındayken, 2023 yılında bu sayı 281 milyonu aşmıştır (IOM Migration Report, 2022). Öyle ki bu durum bazı yazarlarca bir devrim olarak (Sığınmacı Devrimi-Engelhardt, 2020) nitelendirilmiştir. Göç yalın anlamıyla insan hareketliliği olup, bu hareketlilik ülke içi yerleşim birimleri arasında, ülkeler arasında ve de kıtalar arasında gerçekleşebilmektedir. Göçün kaynağını oluşturan ülkenin toplumsal yapısı ve ilişkileri ile göç edilen ülkenin toplumsal yapısı ve ilişkileri, göç süreçlerinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Nitekim Jackson, göçün bir toplumdan başka bir topluma doğru olduğunu belirterek, göçün sosyal boyutuna vurgu yapmıştır (Jackson, 1986, s. 2). Hemen her ülke iç göçleri, değişik boyutlarıyla deneyimlemekle birlikte; günümüzde ülkeler arası ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel etkileşimlerin (müdahalelerin) artması, uluslararası göç hareketliliğini daha fazla gündeme taşımıştır. İnsanlar bir taraftan beceri ve yetenekleri doğrultusunda göç etme kararı alırken, diğer taraftan ise göç etmek bir zorunluluk hâlini almıştır. Bu çerçevede Kümbetlioğlu şu soruyu sormaktadır: Küresel ekonomik yapılanmaların arttırdığı işsizlerin, iş ve gelir imkânlarının bulunduğu bölgelere kayması bir "zorunluluk" değil midir? (Kümbetlioğlu, 2003, s. 275). Böylece bir yandan ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizliklerin neoliberal politikalarla birlikte gittikçe derinleşmesi, diğer taraftan ise az gelişmiş veya geri kalmış coğrafyalarda yaşanan yoksulluk, otoriter yönetimler ve iç çatışmalar milyonlarca insanı göçe zorlamaktadır.

Göç eden nüfusun, gelişmiş ve görece refah ülkesi konumunu sürdüren Avrupa ülkelerine ve Kuzey Amerika ülkelerine ağırlıklı olarak sığınmaya çalıştıkları bilinmektedir. Dolayısıyla bu ülkelere düzenli veya düzensiz göçmen hareketliliği yoluyla yerleşmeye çabalayan uluslararası göçmen gerçekliği yaşanmaktadır. Özellikle de uluslararası göçmenler içinde yer alan düzensiz göçmenler, söz konusu ülkelere hayatlarını riske atarak gitmeye (sığınmaya) çalışmaktadırlar. Bütün bu riskleri göze alarak, sığınmacı kamplarında uzun ve kötü koşullarda uzun yıllar bekleyebilen göçmenlerin (Engelhardt, 2020), en önemli amacı, hedeflenen ülke veya ülkelere mülteci olarak kabul edilmektir.

Coğrafi özellikleriyle birleşen tarihsel/toplumsal süreçleri de dikkate alındığında, "göçler ülkesi" (Körükmez ve Südaş, 2015) olarak da nitelendirilen Türkiye'de iç göç belli bir durgunluk düzeyine gelmiş olmakla birlikte, aynı durumun dış göç açısından söylemenin doğru olmayacağı düşünülmektedir. Dünyada 1980'den 2000'li yıllara uluslararası göçmen hareketliliğinin arttığı bir düzlemde, Türkiye göçmenlerin geçiş, geçiş için bekleyiş ("Bekleme Odası", Sema Erder, 2002) ve yerleşme için kullandığı bir konuma gelmiştir. Özellikle de son on yıldaki geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler ile Türkiye artık milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmaktadır.

Öngörülemeden kitlesel göç dalgası sonucu, özellikle Suriyeliler, Türkiye kentlerinin bir toplumsal gerçekliğine ve de kentlerdeki sosyal gerilim ve çatışma olaylarının tarafına dönüşmüşlerdir. Her ne kadar resmi rakamlar, Suriyeliler ve yerli nüfusun karıştığı suç oranları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını açıklıyor olsa da saha araştırmasında aktarılanlar Suriyelilerin kendi aralarında ve Türklerle yaşadıkları kavga ve çatışmaların çoğunun polis gelince sonlandığı ve böylelikle kayıt altına alınmadığı yönündedir. Suriyelilerin sınır dışı edilme korkusu ise bu durum üzerinde belirleyici olarak gözükmektedir.

Bu bağlamda araştırmada “öteki özne” olan Suriyelilerin yaşadığı çevreye ilişkin gözlem ve yaşantılarıyla sosyal gerilimi nasıl deneyimlediğine odaklanılmış ve sosyal gerilimi etkileyen dinamikler çok boyutlu olarak kavramsallaştırılmıştır. Özellikle her iki saha araştırmasında da Suriyeliler tarafından yerleşim yeri seçiminin sosyo-kültürel özelliklerinin olması, dezavantajlı bölgelerde yoğunlaşması ile sosyal gerilim ve çatışma gibi toplum tarafından kabul edilmeyen davranışların bu yerleşim yerlerinde ortaya çıkması çalışma bulgularından elde edilen sonuçlardır. Dolayısıyla Suriyelilerin yerleşim yerinde kurduğu toplumsal ilişkiler de bu bütünün bir parçası olarak belirlemekle kalmayıp sosyal etkileşimin boyutuna göre yapısal faktörleri etkilemekte, veya bu faktörlerden etkilenmekte, sosyal gerilim gerçekliğini etkilemektedir.

Bu bilgilerin yanı sıra suç istatistikleri açısından Kayaoğlu'nun (2022, s. 1) yaptığı araştırmada Türkiye'de göçmenler tarafından işlenen suçların nedensel olarak belirgin bir artışı beraberinde getirmediği saptanmıştır. Almanya'da panel veriler üzerinden göçmen suç ilişkisi açısından göçe özgü suçlar dışında benzer sonuç üretilmiştir (Dehos, 2021, s. 2). Bulguların sınırlı ve geçici olduğu ifade edilmesine karşın özellikle Avrupa ve ABD'de ülkeler arası farklılıklar olabileceği çalışmalarda ifade edilen tespitler arasında gösterilmiştir (Masterson ve Yaşenov, 2021, s. 1067). Avustralya'da yapılan çalışmada ise medya ve daha geniş toplum algısının göçmenleri fail olarak suçla ilişkilendirilme olasılığının daha yüksek olduğu yönünde ifade edilmesine karşın mağduriyet düzeyinde bu durumun düşük olabileceği belirtilmiştir (Makkai ve Taylor, 2019, s. 104).

Özetle suç istatistiklerine belirgin olarak yansımaya da sosyal gerilim ve çatışma olaylarının deneyimlenmesinde mekân inşa eden çevresel, ekonomik ve toplumsal etkenlerin rol oynadığı, bu özelliklerin yerleşim yerinin gerçekliğinden ayrı düşünülemeyeceği ancak bu etkenlerin yapısal görünümüne kavuşmuş söylemler ile pekiştirilmesi sonrasında yaşanan müessif olayların toplumsal gerçekliği belirlediği anlaşılmıştır. Bununla birlikte yerleşim yerlerinin kendi sosyal dinamiklerinden etkilenen bu süreç kültürel öğeler arasında yer alan dil unsuru ile yapısal ve tepkisel bir görünüme kavuşmaktadır. Dolayısıyla söylemlerin yapısal yönden iletişim unsurlarında varlık kazanması sosyal sorunların çözümünde olumsuz bir etken olarak kendisini göstermektedir. Böylelikle Suriyelilerin anlatıları üzerinden mikro yapısal göstergelere bağlı olumsuz içerikli ifadelerin/söylemlerin, sosyal gerilim sürecini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal gerilim olgusunun kaynağının sosyal etkileşimle birlikte toplumda sürdürülen çevresel, ekonomik ve toplumsal etkenlerden etkilendiği anlaşılmıştır.

Sonuç

Göç gibi toplumsalı ilgilendiren konu başlıkları güvenlik söylemleri üzerinden sosyal gerilim gibi araştırma alanlarının çekim alanına girerken güvenlik sorunlarının kaynağında da kendisine yer bulmaktadır. Dolayısıyla göçün nedenlerinin toplumsal olması kadar sosyal değişimin ve sonuçlarının da toplumsalın içerisinde cereyan ediyor olması, sosyal gerilim içerikli olayları deneyimleyen sosyal grupların incelenmesini ve toplumsal gerçekliğinin çevresel nedenlerden dolayı yerleşim yeri temelli anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun yanı sıra toplumda sosyal sorunların kaynağı olarak göçmenlerin gösterilmesi ise söylemsel açıdan cezanın bir pratik olarak adeta göçmenler üzerinden anlam kazanmasını da sağlamaktadır. Toplumda sosyal sorunlar üzerinden dile getirilen ve suç kontrolüne yönelik ilgi Garland'a (2001) göre geç moderniteye bağlı değişimin karakteristiği ve modern yaşamın riskleriyle ele alınmış olmasına rağmen söz konusu açıklamalar ekonomi ve toplumsal organizasyon süreçlerine hitap etmektedir (Cavender, 2001, s. 336). Bu yönüyle de mekânsal gerçekliği inşa eden olumsuz içerime sahip yapısal göstergeler bir yandan sosyal sorunlar ve eşitsizliğe sebebiyet verirken, diğer taraftan iletişim sürecindeki engellerin kaynağında kendisine yer bulmaktadır.

Toplumsal yaşam içerisinde dil aracılığıyla ifade edilen söylemler ise sosyal gerilimin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Böylece düşünceler ve ifadeler üzerinden bireyler damgalanmakta ve ötekileştirilmektedir. Bu yönüyle geçmiş dönemde yapılan bir araştırmada cinsiyet, yaş ve eğitim gibi demografik göstergeler ile ekonomik gelişmelerin makro göstergeler vasıtasıyla sosyal içerimi etkilediği ifade edilmiştir (Narlı ve Özaşçılar, 2020, s. 319). Sosyal gerilimi içeren söylemlerin Suriyeliler tarafından ifadelere yansıdığı tespit edilirken, mikro yapısal göstergelerde ortaya çıkan sorunların iletişim sürecini etkilediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla iletişim sürecindeki engellerin mikro yapısal göstergelerden ayrı düşünülmemesi gerekmektedir.

Suriyeliler tarafından deneyimlenen sosyal gerilim gerçekliğinin nedenlerinin anlaşılmasına yönelik gerçekleştirilen bu nitel araştırmada, kentlerdeki sosyal gerilim ve çatışmaların sosyolojik bağlamından hareketle bir izlenim oluşturulmuştur. Sosyal gerilim ve çatışma içeren olaylara ilişkin deneyimleri belirleyen faktörlerin çevresel, ekonomik ve toplumsal nedenlerden ayrı düşünülemeyeceği sonucunun yanı sıra sosyal gerilim gerçekliğinin yapısal görünüme kavuşmuş söylemlerden etkilendiği anlaşılmıştır. Nedenlerinin toplumsal olduğu göç olgusu sosyal gerilimi etkileyerek toplumsal sorunları adeta döngüsel bir evreye sürüklemek-

tedir. Özellikle sosyal gerilimle yüzleşme süreci Suriyelilerin olumsuz olaylar ile ilişkilendirilmesi sürecinden etkilenmektedir. Dolayısıyla sosyal gerilim gerçekliğinin, var olduğu toplumsaldan ayrı düşünülemeyeceği anlaşılmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Etik Onay: Bu çalışmanın etik kurul onayı Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan (Tarih: 01.03.2022; Sayı: 16) alınmıştır.

Bilgilendirilmiş Onam: Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: A.Ç., G.K.; Veri Toplama: A.Ç., G.K.; Veri Analizi /Yorumlama: A.Ç., G.K.; Yazı Taslağı: A.Ç., G.K.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: A.Ç., G.K.; Son Onay ve Sorumluluk: A.Ç., G.K.

Teşekkür: Araştırmanın veri toplama sürecinde çevirmenlik noktasındaki katkılarından dolayı Yusuf CEYLAN, Şirin AHMED ve Ahmet KARATAŞ'a katkılarından dolayı çok teşekkür ederiz.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Ethical Approval: The ethics committee approval of this study was obtained from Dokuz Eylül University Social and Human Sciences Research and Publication Ethics Committee (Date: 01.03.2022; Number: 16).

Informed Consent: Informed consent was obtained.

Author Contributions: Conception/Design of study: A.Ç., G.K.; Data Acquisition: A.Ç., G.K.; Data Analysis/Interpretation: A.Ç., G.K.; Drafting Manuscript: A.Ç., G.K.; Critical Revision of Manuscript: A.Ç., G.K.; Final Approval and Accountability: A.Ç., G.K.

Acknowledgement: We would like to thank Yusuf CEYLAN, Şirin AHMED and Ahmet KARATAŞ for their contributions in terms of translation during the data collection process of the research.

Yazarların ORCID ID'leri / ORCID IDs of the authors

Aykut Çalışkan 0000-0002-1886-6991

Gazanfer Kaya 0000-0002-8236-4419

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Akalın, M. (2016). "Kentsel dönüşüm projelerinin suç oranlarına etkilerinin değerlendirilmesi: Ankara/Altındağ örneği". *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 5-33.
- Aksoy, E., & Güzey Kocataş, Ö. (2017). Gecekondu alanlarında uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin meşruiyet zemini olarak yoksulluk ve suç. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 275-295.
- Arslan, T., & Taş, B. (2022). Türkiye'de uluslararası göç-suç ilişkileri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(1), 1-28.
- Aslan, Ş. (2008). *1 Mayıs mahallesi/1980 öncesi toplumsal mücadeleler ve kent*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bell, B. (2019). *Crime and immigration*. IZA World of Labor, doi: 10.15185/izawol.33.v2.
- Cavender, G. (2004). Media and crime policy: A reconsideration of David Garland's The Culture of Control. *Punishment & Society*, 6(3), 335-348.
- Coşkun, E., & Saralioğlu, Ö. (2020). *Kentin 'ötekileri' olarak Sahra-altı Afrıklı göçmenler: Kumkapı Örneği*, Ed. Y. Ahi-M.N. Gültekin-M. Açıkgöz, Göç ve Kent, ss. 73-98. Ankara: Nika Yayınevi.
- Crivellari, A., & Ristea, A. (2021). CrimeVec—Exploring Spatial-Temporal Based Vector Representations of Urban Crime Types and Crime-Related Urban Regions. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 10(4).
- Çakmak, E. (2015). Siyah=yabancı=göçmen: Afrikalı göçmenlerin İstanbul deneyiminde dair bir okuma, Ed. L. Körükmez ve İ. Südaş, *Göçler ülkesi*, ss. 169-177, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dehos, F. T. (2021). The refugee wave to Germany and its impact on crime. *Regional Science and Urban Economics*, 88, 103640.
- Dilek, B. S. (2018). *Suriyeli göçü*. Ankara: Kripto Kitaplar.
- Engelhardt, M. (2020). *Sığınmacı devrimi-Son göç dalgası dünyayı nasıl tümüyle değiştirdi?*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Erder, S. (2002). *Kentsel gerilim*. Ankara: Um-ag Yayınları.
- Erdoğan, M. (2015). Türkiye'ye kitlesel göçlerde son ve dev dalga: Suriyeliler, Edi. M. Erdoğan-A. Kaya, *Türkiye'nin Göç Tarihi / 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, ss. 315-347. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Erdoğan, M. M. (2017), Suriyeliler Barometresi- Yönetici Özeti, Erişim Adresi: <https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/suriyelilerbarometresi-yc3b6netici-c3b6zeti.pdf>.
- Erdoğan, M. (2020). *Suriyeliler barometresi 2019 suriyelilerin uyum içinde yaşamın çerçevesi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Fichter, J. (2004). *Sosyoloji nedir?* Çev. N. Çelebi, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Garland, David (2001). *The culture of control*. London: Oxford University Press.
- Garland, D. (2004). Beyond the culture of control. *Critical review of international social and political philosophy*, 7(2), 160-189.
- Goffman, E., (1963), *Stigma: Notes On The Management of Spoiled Identity*, ABD: Prentice-Hall, Inc.
- Goodey, J. (2003). Migration, crime and victimhood: Responses to sex trafficking in the EU. *Punishment & Society*, 5(4), 415-431.
- Gottfredson, Michael R., & Travis Hirschi (1990). *A General Theory of Crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Gölbashi, S. (2008). *Kentleşme ve suç. İstanbul'un kentleşme süreci ve suç arasındaki ilişkinin kuramsal değerlendirilmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Grubestic, T. H., & Mack, E. A. (2008). Spatio-temporal interaction of urban crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 24(3), 285-306.
- Hacettepe Üniversitesi (2006). *Nüfus etütleri enstitüsü, Türkiye'de göç ve yerinden olmuş nüfus araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c510wzxw2>, Erişim Tarihi: 16.10.2022.
- IOM- Uluslararası Göç Örgütü (2013). Göç terimleri sözlüğü. Ed. R. Perruchoud ve J. Redpath-Cros, Uluslararası Göç Örgütü Yayını, No: 31.
- IOM/International Organization For Migration (2022). *World Migration Report*.
- Jackson, J. A. (1986). *Migration*, London: Longman.
- Kahraman, F., & Kahya Nizam, Ö. (2016). Mültecilik Hallerini Mekân Üzerinden Okumak: Gaziantep Örneğinde Türkiye'nin Gözünden Suriyeli Kent Mültecileri. *Journal of International Social Research*, 9(44), 808-825.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler Özel Raporu*. Ankara.
- Karaman, H. (2022). Onlar, bizden daha çok hakka sahip" kilis'te bir farmakos. Ed. B. Koca ve D. Altınoluk. "Suriyeliler Her Yerde!" Yerliler ve Göçmenler (ss. 19-46). İstanbul: İletişim Yayınları
- Karasu, M. A. (2018). Suç korkusu, göç ve Suriyeli sığınmacılar: Şanlıurfa örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 332-347.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların kentlerde neden oldukları güvenlik riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), 51-74.
- Kayaoglu, A., Şahin-Mencütek, Z., & Erdoğan, M. M. (2021). Return Aspirations of Syrian Refugees in Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1-23.
- Kayaoglu, A. (2022). Do refugees cause crime?, *World Development*, 154, 105858, 1-26.
- Kaypak, Ş., & Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Keleş, R., & Ünsal, A. (1982). *Kent ve siyasal şiddet*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Kentel, F. (2022). *Türkiye'de bir arada yaşarız araştırması kutuplaşan toplumda bir arada yaşama kapasitesi*. İstanbul: Bayetav Yayınları.
- Kızmaz, Z. (2018a). Suriyeli sığınmacılar: güvenlik kaygıları ve suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 392-431.
- Kızmaz, Z. (2018b). Göç ve suç arasında bir ilişki var mı?: bütüncül bir bakış. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 562-599.
- Konda Barometresi Temalar (2019). *Türkiye'de kutuplaşma Ocak 2019*. İstanbul: Konda Araştırma ve Danışmanlık.
- Koster, M. D., & Reinke, H. (2017). Migration as crime, migration and crime. *Crime, Histoire & Sociétés/Crime, History & Societies*, 21(2), 63-76.
- Küçükdoğan, S. (2020). Modern soykırım ile linç kültürü arasında kalan suriyeli sığınmacıların suç olgusuna karşı duruşları: Batman örneği. *The Journal of Social Science*, 4(8), 562-592.
- Kümbetioğlu, B. (2003). "Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik", (Ed. A. Kaya-G. Göksu Özdoğan), *Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar*, ss. 271-298, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Landmann, H., Gaschler, R., & Rohmann, A. (2019). What is threatening about refugees? Identifying different types of threat and their association with emotional responses and attitudes towards refugee migration. *European Journal of Social Psychology*, 49(7), 1401-1420.
- Lee, M. T., Martinez, R., & Rosenfeld, R. (2001). Does immigration increase homicide? Negative evidence from three border cities. *The Sociological Quarterly*, 42(4), 559-580.
- Lemert (1979). *Primary and Secondary Deviation*, Ed: Joseph E. Jacoby, Theresa A. Severance, Alan S. Bruce. Classics of Criminology içinde, IL: Waveland Press.
- Makkai, T. and Taylor, N. (2009), Immigrants as victims of crime: the australian experience, Ed.: McDonald, W.F., *Immigration, Crime and Justice (Sociology of Crime, Law and Deviance, Vol. 13)*, Emerald Group Publishing Limited, Bingley, pp. 95-105.
- Mandaci, N., & Özerim, G. (2013). Uluslararası göçlerin bir güvenlik konusuna dönüşümü: Avrupa'da radikal sağ partiler ve göçün güvenlikleştirilmesi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10(39), 105-130.
- Masterson, D., & Yasenov, V. (2021). Does halting refugee resettlement reduce crime? Evidence from the US refugee ban. *American Political Science Review*, 115(3), 1066-1073.
- Narli, N., & Özaşçılar, M. (2020). Understanding and measuring the social inclusion of Syrian refugees in Istanbul: The case of Zeytinburnu. *Refugee Survey Quarterly*, 39(3), 299-320.
- Nowicka, M. (2018). Cultural precariousness: Migrants' positionalities in the light of current anti-immigrant populism in Europe. *Journal of Intercultural Studies*, 39(5), 527-542.

- Ousey, G. C., & Kubrin, C. E. (2018). Immigration and crime: Assessing a contentious issue. *Annual Review of Criminology*, 1, 63-84.
- Özaşçılar, M., Narlı, N., & Öztürk, O. (2019). Crime Reporting Behavior Among Syrian Immigrants in Istanbul. *Crime & Delinquency*, 65(14), 1997-2018.
- Özmen, S. & Erdem, R. (2018). Damgalamanın kavramsal çerçevesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 185-208.
- Rossiter, M. J., & Rossiter, K. R. (2009). Diamonds in the rough: Bridging gaps in supports for at-risk immigrant and refugee youth. *Journal of International Migration and Integration/Revue de l'integration et de la migration internationale*, 10(4), 409-429.
- Savran Penbecioğlu, S. (2022). "Küçük Halep" büyük umutlar- Ankara Altındağ'da Suriyelilerin gündelik yaşamı ve mekân. Ankara: İdeal Kent Yayınları.
- Sellin, Thorsten. (1938). *Culture Conflict and Crime: A Report of the Subcommittee on Delinquency of the Committee on Personality and Culture*. New York: Social Science Research Council.
- Sezik, M., & Ağır, O., (2015). Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 95-124.
- Shaw, Clifford R., and Henry D. McKay. 1931. *Social Factors in Juvenile Delinquency: Vol. 2. Report on the Causes of Crime*. National Commission on Law Observance and Enforcement, report no. 13. Washington, DC: GPO.
- Stansfield R., & Stone B. (2018). Threat Perceptions of Migrants in Britain and Support for Policy. *Sociological Perspectives*, 61(4), 592-609.
- Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (2000). *An integrated threat theory of prejudice*. In S. Oskamp Eds., *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 23-45). Mahwah, NJ:Lawrence Erlbaum Associates.
- Stephan, W. S., & Stephan, C. W. (2013). *An integrated threat theory of prejudice*. In *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 33-56). Psychology Press.
- Sutherland, Edwin H. (1934). *Principles of Criminology*. Chicago: Lippencott.
- Thomas, William I., and Znaniecki F. (1920). *The Polish Peasant in Europe and America: Vol.4: Disorganization and Reorganization in Poland*. Boston: Gorham Press.
- Uslu, E., & Kargın, İ. A. (2022). Türk Medyasında yer alan göçmenler ve suç temalı haberlere ilişkin bir inceleme. *Göç Dergisi*, 9(3), 403-422.
- Uzuncayır, C. (2014). Göçmen karşıtlığından islamofobiye avrupa aşırı sağı. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 131-147.
- Welch, M., & Schuster, L. (2005). Detention of asylum seekers in the US, UK, France, Germany, and Italy: A critical view of the globalizing culture of control. *Criminal Justice*, 5(4), 331-355.
- Yaşar, R. (2014). *Kilis'te Sığınmacı Algısı: Toplumsal Otizm ve Ötekileştirme Sürecinin İlk Görünümleri*. Kilis: 7 Aralık Üniversitesi.
- Yitmen, S. & Verkuyten, M. (2020). Support to Syrian refugees in Turkey: The roles of descriptive and injunctive norms, threat, and negative emotions. *Asian Journal of Social Psychology*, 23(3), 293-301.
- Yürekli, Y. (2006). "Küçük Moskova" Tuzluca'yır. İstanbul: İletişim Yayınları.

Atıf Biçimi / How Cite This Article

Caliskan, A., & Kaya, G. (2023). Geçici koruma kapsamındaki suriyelilerin deneyimlediği sosyal gerilim gerçekliğinin nedenlerine yönelik nitel bir inceleme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 85, 99-116. <https://doi.org/10.26650/jspc.2023.85.1317608>